

Lorestan University

Online ISSN: 2717-2325

Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas

Journal homepage: <http://www.gsma.lu.ac.ir>

Research Paper

Analyzing the factors affecting in Spatial Planning of Value Chain Governance of Ecolodges (Study Case: Territorial Region 9)

Soraya Azizi ^a, Abdolreza Roknoddin Eftekhari ^{b*}, Mehdi Pourtaheri ^c, Hosein Sadeghi Saghdel ^d

^aPhD student in Geography and Rural Planning, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

^bProfessor in Geography and Rural Planning, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

^c Professor in Geography and Rural Planning, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

^dAssociate Professor, Department of Economics, Faculty of Management and Economics, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 4 August 2023;

Accepted: 26 November 2023

Available online: 18 May 2024

Keywords:

governance,
value chain,
eco-lodges,
Aras technique,
Territorial Region 9.

ABSTRACT

Eco-lodges is involved as a collection of sustainable development, so that in addition to protecting the natural environment, they adhere to equality, maintaining the quality of the environment, maintaining cultural integrity and social solidarity between societies. Therefore, strengthening participatory mechanisms, coordination, justice, integrity, security between internal and external stakeholders in the spatial context in the value chain strengthen the spatial planning of the governance value chain of eco-lodges and ultimately stability of tourism destinations. The purpose of this research is to explain the important factor in realizing the spatial planning of Value Chain Governance Eco-lodges in the studied rural areas, which was conducted in a descriptive-survey method and based on opinion polls from experts, stakeholders and tourists of the value chain. The statistical population of the study (including 128 villages with 189 Ecolodges in the 9th Territorial Region (North, Razavi and South Khorasan). According to the personal estimation method, 20% of the volume of the statistical population was used as a basis, which finally determined the number of 26 villages and 38 ecotourism Ecolodges. Data analysis was performed using SPSS and GIS software. The research findings based on The Independent sample t test showed showed that from the perspective of the respondents there is a difference between the factors affecting the spatial planning of the governance value chain of eco-lodges, so that, given the mean differences of internal and external factors, internal factors with an average of 2.90 of the importance of importance. More. Also, among the internal and external factors, the most important importance is the participation of the value chain rings and the efficiency and effectiveness of the network clusters. The results of the Aras technique also showed that the villages under study are not equal in terms of the factors affecting eco-lodges in the area.

1. Introduction

The business environment of business is changing at a staggering speed, and small businesses such as eco-lodges to survive on this wheel must adapt themselves to changes. The transformation in the space areas of businesses is influenced by internal forces and trends. Accordingly, internal factors

such as the existence of skilled human resources in eco-lodges, information-tutorial infrastructure, local resources and facilities and external factors such as formulating policies, laws and regulations, incentives, etc. by government, financial-consultation services by external stakeholders and .. It is effective in the competition.

*Corresponding Author.

Email Adresses: s_azizi@modares.ac.ir (S.Azizi), eftekhah@modares.ac.ir (A.R. Eftekhari), mahdit@modares.ac.ir (M. Pourtaheri), sadeghih@modares.ac.ir (H. Sadeghi Saghdel).

To cite this article:

Azizi, S., Roknoddin Eftekhari, A., Pourtaheri, M., Sadeghi, H. (2024). Analyzing the factors affecting in Spatial Planning of Value Chain Governance of Ecolodges (Study Case: Territorial Region 9). *Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas*, 5(17), 1-30

Doi: 10.22034/GSMA.2024.714269

Therefore, the management of eco-lodges is challenging due to the various stakeholders in tourism. Therefore, factors such as intermediaries, low cooperation and trust between stakeholders, lack of participation between stakeholders, shortcomings in the use of up-to-date information technology, lack of power distribution and identical interests between stakeholders and weaken the spatial planning of the value chain of eco-lodges in local communities. Therefore, the research questions can be formulated as follows: Which of the factors are in the realization of spatial planning of the governance value chain of eco-lodges and what is the situation of the studied villages in terms of the factors affecting of spatial planning of the governance value chain of eco-lodges?

2. Methodology

This research has been done in a descriptive-survey method. The statistical population of the study (including 128 villages with a total of 189 ecotourism resorts in the 9th region of the country). Based on prsonail estiation method, 20% of the volume of the statistical population was used as the basis, which finally determined the number of 26 villages and 38 eco-lodges.

In the first process to achieve the indicators, first the commonalities of the dimensions explaining spatial planning and governance based on world literature were identified and then the frequency of dimensions based on world literature was determined during the period 2021-2002, then the final dimensions explaining spatial planning governance Based on previous studies, it was finalized and Porter value chain was used to explain the dimensions of the value chain. After these steps, the final indicators were determined.

Subsequently, due to the existence of two groups of respondents inside and outside the village, the components were identified internal, external, and internal-internalized. Another is to measure the importance of indicators as well as localization and operationalization in the rural areas of the case. The study was used by experts, stakeholders and tourists. In order to measure the importance of internal and external factors of spatial planning of the tourism value chain, Independent sample t test with two independent samples has been used. Thus, the first difference between the meanings of internal, external factors is generally between three groups of respondents and then the differences between the three provinces and the villages under study. The Aras Technique has been used to determine the ranking of the villages in terms of the status of the internal and external factors of of

spatial planning of the governance value chain of eco-lodges.

3. Results

The Independent sample t test output showed that all the spatial planning factors of the value chain of eco-lodges value chain were less than (0.05) with a reliability level above 95% and the mean difference of internal and external factors from the numerical utility of the test Theoretical (2) is positive, so that, given the mean differences of internal and external factors, internal factors with an average of 2.90 are more important. In this regard, it can be said that among the internal and external factors, the most important importance of the participation of the value chain rings is the efficiency and effectiveness of network clusters, respectively. Given the difference between the average internal and external factors, the highest importance of internal factors in Khorasan Razavi and South provinces is 2.91 and 2.90. The results of the Aras technique also showed that the villages studied are not equal in terms of internal and external factors affecting the spatial planning of the governance value chain of eco-lodges.

4. Discussion

Various factors are involved in the spatial planning of the governance value chain of eco-lodges, where the results of the study suggest the importance of internal factors that are more important among the internal factors, the participation of the value chain rings and the efficiency and effectiveness of network clusters. There is also a difference between the villages under study in terms of the internal and external factors affecting the spatial planning of the value chain of eco-lodges, which indicates that the the villages of Sanobar and efin and ... are better than other villages.

5. Conclusion

The results of the Independent sample t test indicate that there is a significant difference between all the explanatory factors of spatial planning of the governance value chain of eco-lodges. Given the mean difference of internal and external factors, internal factors with an average of 2.90 are more important. In this regard, it can be said that among the internal and external factors, the most important importance of the participation of the value chain rings is the efficiency and effectiveness of network clusters, respectively. Given the difference between the average internal and external factors, the highest importance of internal factors in Khorasan Razavi and South provinces is 2.91 and 2.90. The results of this study

also with the results of external-leaf studies including Uddin and et al (2019), Bichler and et al (2019), foladi nashta and et al (2022), Rabbani (2019) and ... The results of Aras' technique also showed that the villages of Sanobar and efin, Firoozeh, Zoeram, Qojd and Bisghafizin (favorable position) are ranked first to second and Arzaneh village (poor condition) in 19th. The importance of the internal factors in the aforementioned villages can be influenced by geographical location (piedmont, mountainous), distance (near to the city) and climate (semi -arid), local resources and

facilities, and external factors, laws and regulations, incentives, and so on. By the government and its implementation in the ecotourism, the financial-consultation services were referred to by external stakeholders.

Acknowledgments

This paper was extracted from the PhD thesis of the first author in Department of Geography and Rural Planning, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

دانشگاه لرستان

شاپای الکترونیکی: ۲۳۲۵-۲۷۱۷

فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی

http://www.gsma.lu.ac.ir

مقاله پژوهشی

تحلیل عوامل مؤثر در برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی (مورد مطالعه: منطقه ۹ آمایش سرزمین)

ثریا عزیزی^۱، عبدالرضا رکن‌الدین افتخاری^{۲*}، مهدی پورطاهری^۳، حسین صادقی‌سقدل^۴

^۱ دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

^{۲*} استاد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

^۳ استاد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

^۴ دانشیار گروه اقتصاد، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

اطلاعات مقاله

دریافت مقاله:

۱۴۰۲/۰۵/۱۳

پذیرش نهایی:

۱۴۰۲/۰۹/۰۵

تاریخ انتشار:

۱۴۰۳/۰۲/۲۹

چکیده

بوم‌گردی‌ها به عنوان یک خرده مجموعه از توسعه پایدار نقش دارند، به گونه‌ای که علاوه بر حفاظت از محیط طبیعی سبب رعایت برابری، حفظ کیفیت محیط زیست، حفظ یکپارچگی و همبستگی اجتماعی بین جوامع می‌شوند. از این رو، تقویت سازوکارهای مشارکتی، هماهنگی، عدالت، یکپارچگی، امنیت میان ذی‌نفعان درونی و بیرونی در بستر فضایی در زنجیره ارزش بومگردی‌ها سبب تقویت برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش بومگردی‌ها و در نهایت پایداری مقاصد گردشگری می‌گردد. هدف از پژوهش حاضر، تبیین عوامل مهم در تحقق برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در مناطق روستایی مورد مطالعه است که به شیوه توصیفی-پیمایشی انجام شده و بر پایه نظرخواهی از خبرگان، ذی‌نفعان و گردشگران زنجیره ارزش استوار است. جامعه آماری پژوهش (شامل ۱۲۸ روستا دارای ۱۸۹ اقامتگاه بوم‌گردی در منطقه ۹ آمایش سرزمین (استانهای خراسان شمالی، رضوی و جنوبی)) می‌باشد. براساس روش تخمین شخصی، ۲۰ درصد از حجم جامعه آماری مبنا قرار گرفت که در نهایت تعداد ۲۶ روستا و ۳۸ اقامتگاه بوم‌گردی تعیین گردید. تحلیل داده‌ها نیز با استفاده از نرم‌افزار SPSS و GIS صورت گرفت. یافته‌های پژوهش بر اساس آزمون t با دو نمونه مستقل نشان داد که از دیدگاه پاسخگوینان تفاوت میان عوامل مؤثر بر برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی وجود دارد، به طوری که با توجه به تفاوت میانگین عوامل درونی و بیرونی، عوامل درونی با میانگین ۲،۹۰ از اهمیت بیشتری برخوردار است. همچنین در میان عوامل درونی و بیرونی به ترتیب بیشترین اهمیت مربوط به گویه‌های مشارکت‌پذیری حلقه‌های زنجیره ارزش و کارایی و اثربخشی خوشه‌های شبکه است. نتایج تکنیک آراس نیز نشان داد، روستاهای مورد مطالعه به لحاظ عوامل مؤثر بر برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در منطقه با یکدیگر برابر نیستند.

واژگان کلیدی:

حکمروایی، زنجیره ارزش، بومگردی، تکنیک آراس، منطقه ۹ آمایش سرزمین.

۱. مقدمه

و یکی از عرصه‌های مهم توسعه پایدار است (WTO، ۲۰۱۸). در این میان، یکی از انواع مهم گردشگری، گردشگری روستایی است که می‌تواند راهکاری برای

گردشگری با سهم ۱۰ درصدی در اقتصاد و سهم ۳۰ درصدی در صادرات جهانی صنعت‌های جهان

۴

* نویسنده مسئول:

پست الکترونیک نویسندگان: s_azizi@modares.ac.ir (ث، عزیزی)؛ eftekhah@modares.ac.ir (ع، ر، افتخاری)؛ mahdit@modares.ac.ir (م، پورطاهری)

sadeghih@modares.ac.ir (ح، صادقی‌سقدل).

نحوه استنادی به مقاله: عزیزی، ثریا، افتخاری، عبدالرضا رکن‌الدین، پورطاهری، مهدی، صادقی‌سقدل، حسین (۱۴۰۳). تحلیل عوامل مؤثر در برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی (مورد مطالعه: منطقه ۹ آمایش سرزمین). فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی. سال پنجم، شماره ۱ (۱۷)، صص ۳۰-۱.

در دنیای امروز، انجام کسب و کار به تنهایی امکان‌پذیر نخواهد بود. تمام کسب و کارها در جهت رسیدن به یک هدف مشترک به حمایت از یکدیگر نیازمندند. همچنان که رقابت، جهانی‌تر می‌شود، نوآوری و خلاقیت نیز در حال جابجایی از سطح بنگاه به بنگاه است (Hassanpour & Cheraghi, 2018: 5). با توجه به ارتباط بومگردی‌ها با سایر ذی‌نفعان (هتلها، خانه‌های دوم و...) در شرایط متلاطم رقابتی کسب و کار، امروزه اهمیت حفظ مزیت‌های رقابتی پایدار به طور بالقوه افزایش یافته است (Ebrahimpour, 2017: 122).

فضای فعالیت کسب و کارها با سرعتی سرسام‌آور در حال تغییر است و کسب و کارهای کوچک مقیاس چون بومگردی‌ها برای بقا در این گردونه باید خود را با دگرگونی‌ها تطبیق دهند. دگرگونی در عرصه‌های فضایی کسب و کارها متأثر از نیروها و روندهای درونی (شامل موقعیت جغرافیایی، اقلیم، اشکال ناهمواری، درجه رشد فرهنگی و...) و بیرونی (شامل سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه‌ای دولت، روابط روستا-روستا، روابط روستا-شهر، قوانین و مقررات و...) است (Saeedi, 2006: 4). بر این اساس عوامل درونی چون وجود نیروی انسانی ماهر و متخصص در بوم‌گردیها، زیرساخت‌های اطلاعاتی-آموزشی، منابع و امکانات محلی و عوامل بیرونی چون تدوین سیاستها، قوانین و مقررات، مشوقها و... توسط دولت، خدمات مالی-مشاوره توسط ذی‌نفعان بیرونی و.. در فضای رقابت تاثیرگذار است.

بنابراین مدیریت و بازاریابی اقامتگاه‌های بوم‌گردی به دلیل تنوع ذینفعان در گردشگری چالش برانگیز است. از این رو، هر گونه استراتژی و فعالیتی بایستی نیازهای همه ذینفعان یعنی مردم محلی، سرمایه‌گذاران، گردشگران، واسطه‌گرها و گروه‌های ذینفع را در نظر بگیرد (Buhalis, 2010: 2).

پاسخگویی به چالش‌هایی چون فقر، مهاجرت و مشکلات اجتماعی و اقتصادی در نواحی روستایی و ابزاری برای فعال کردن رشد اقتصاد ملی و توسعه پایدار محسوب شود (Mafakheri & Ghadermarzi, 2021: 246).

در همین ارتباط، بالا بودن بودن سهم جمعیت روستایی منطقه ۹ آمایش (سهم ۱۱٫۷ درصد از جمعیت روستایی از کل کشور)، فقر و مهاجرت در آن (دو استان خراسان رضوی و جنوبی مهاجر پذیر با ۲ درصد و خراسان شمالی مهاجر فرست ۰٫۸) و نیز وجود جاذبه‌های گردشگری خود گواهی آشکار در جهت ضرورت توجه به راهبرد الگوی توسعه گردشگری در مناطق روستایی به منظور ایجاد معیشت پایدار و رونق اقتصادی است (Statistical Center of Iran, 2016).

در این چارچوب در پارادایم الگوی توسعه پایدار گردشگری روستایی، یکی از راهبردهای برنامه‌ریزی توسعه پایدار گردشگری روستایی، اقامتگاه بوم‌گردی است که امروزه مورد غفلت واقع شده و از موانع توسعه گردشگری و جلب رضایت گردشگران در مناطق روستایی است (Bapiri et al., 2022: 169).

طی سالهای اخیر با توجه به اهمیت بومگردی‌ها به عنوان یکی از گرایشهای جدید در صنعت گردشگری، این مفهوم مورد توجه و علاقه برنامه‌ریزان و سیاستمداران قرار گرفته است. به طوری که وجود اقامتگاه مناسب برای علاقمندان به بوم‌گردی که بتواند تجربه سفر متفاوت داشته باشد، جزء نیازهای ثانویه سفر محسوب می‌شود (Rabbani et al., 2019: 1). اقامتگاه‌هایی بوم‌گردی، اقامتگاه‌هایی هستند که گردشگران برای گذران اوقات فراغت یا اشتغال و انگیزه‌های دیگر از آنجا استفاده میکنند و صرفاً تنها برای اقامت استفاده نمی‌شوند، بلکه خود نیز به عنوان جاذبه، گردشگران را جذب خود می‌کنند (Azizi et al., 2023: 554).

اقتصادی-اجتماعی) ۹۶/۴ درصد از تغییرات حکمروایی روستایی را تبیین می‌کنند.

همچنین بر اساس پژوهش **Sadeghi & Ghaderi (2016)**، عوامل اصلی برای به حداکثر رساندن ارزش ذینفعان در بازار پویا و رقابتی امروز، یکپارچگی، هماهنگی و مدیریت زنجیره‌ی عرضه و تقاضا می‌باشند. همکاری، اعتماد، جریان اطلاعات سبب به حداکثر رساندن ارزش ذی‌نفعان می‌گردد.

Yuzbasioglu and Dogan (2021) به این نتایج دست یافتند که نبود فرهنگ همکاری میان ذی‌نفعان سبب نبود دیدگاه مشترک در گردشگری شده، از سویی، هماهنگی کم بین بازیگران، تداخل قوانین هر بخش با یکدیگر، شفاف نبودن ساختارها و...؛ سبب شده این رهیافت کارآمد نباشد. نتایج پژوهش **Rivera & Gutierrez (2018)** نیز نشان داد که تقویت یکپارچگی و مشارکت فعال جوامع محلی و تأکید بر پایداری با در نظر گرفتن عوامل محیطی و اقتصادی مقاصد گردشگری، ارتباط و مشارکت بین ذینفعان مختلف (با بازیگران خصوصی) در اقتصاد محلی سبب توسعه زنجیره ارزش اکوتوریسم می‌گردد.

Adiyia et al (2015) هم اظهار دارند که بخش خصوصی تمایلی به فروش محصولات محلی ضعیف با سودآوری پایین ندارد، بنابراین نبود تخصص و مهارت، همکاری ضعیف ذی‌نفعان سبب عدم توسعه گردشگری شده و از سوی دیگر تأکید بر توانمندبودن راهنمایان تور خارجی و ارتباط با بخش دولتی در زنجیره ارزش بسیار مهم است. در مجموع می‌توان گفت، با وجود اهمیت صنعت گردشگری و وجود پتانسیل‌های فراوان در کشور در جهت توسعه آن، تاکنون برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش صنعت گردشگری در کشور کمتر مورد مطالعه قرار گرفته است.

هزینه بالا و کیفیت پایین می‌کنند، افزایش انتظار مصرف‌کنندگان، اوضاع نابه‌سامان اقتصادی عرضه‌کنندگان و تولیدکنندگان، وجود واسطه‌گرها به عنوان گره‌های اتصال یک گردشگر با شهر و روستا، سبب می‌گردد تا به زنجیره ارزش گردشگری توجه ویژه شود (**Miri, 2017: 89**).

بر این اساس، شناخت تعاملات بازیگران بین اقامتگاه‌های بوم‌گردی در حوزه‌های مختلف اقتصادی- اجتماعی، چارچوب لازم را برای تدوین برنامه‌ریزی توسعه منطقه در قالب نظام شبکه فراهم می‌آورد. واکاوی کنش متقابل اقامتگاه‌های بوم‌گردی بین نقاط روستایی و شهری، الگوی فضایی مبادلات (جریان کالا، سرمایه، دانش و...) را در سطح مناطق شکل می‌دهد. بنابراین برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی به ما این امکان را می‌دهد تا درک کنیم که چگونه چرخه زندگی اقامتگاه‌های بوم‌گردی تحت تأثیر نتایج شبکه‌های ارتباطی آنها قرار گرفته و تا چه اندازه هماهنگی و اعتماد بین پیوندهای (عمودی و افقی) موجود در زنجیره به تشکیل خوشه‌ها کمک می‌کند (**Thaithong, 2016: 29**).

در این راستا پژوهش‌های مختلفی انجام شده که به تعدادی از آنها اشاره می‌شود:

طبق مطالعات **Khodapanah (2022)** برای اعتماد بین سه دسته از بازیگران (دولت، مردم محلی و بخش خصوصی) شبکه محوری و نهادمندی برای همسازی با رویکرد حکمروایی نیاز است و بین ۹ هدف در نظر گرفته شده برای حکمروایی، بیشترین میزان توافق بین بازیگران در رابطه با مسئولیت‌پذیری بوده است.

مطالعات **foladi nashta et al (2022)** نیز نشان می‌دهد که عوامل درونی (خصوصیات سازمانی، نیروی انسانی) ۷۶/۶ درصد و عوامل بیرونی (موقعیت مکانی- فضایی، ویژگی‌های

متعدد طبیعت گردی از جمله رتبه‌بندی و ارزیابی اقامتگاه‌های بوم گردی فعالیت دارند. عبارت‌اند از: کلبه یا اقامت‌گاه سنتی^۱، کاروان‌سرا یا مسافرخانه^۲، اکوکمپ^۳، روستای بوم گردی^۴، هتل‌های کوچک^۵، مزرعه ارگانیک^۶ و سایت گردشگری کشاورزی.

همانطور که اشاره شد، اقامتگاه‌های بوم گردی سبب می‌شود زنجیره فعالیت‌های اقتصادی و فرهنگی به طور مستقیم و غیر مستقیم درگیر بشود و سبب افزایش ارزش افزوده برای جوامع میزبان گردد.

زنجیره ارزش

زنجیره ارزش در سال‌های اخیر به عنوان یک رویکرد غالب برای توسعه کسب و کارهای روستاییان ظهور کرده است که اولین بار توسط پورتر در سال ۱۹۸۵ به کار گرفته شد. در زنجیره ارزش، بهبود فرصت‌ها از طریق افزایش مصرف محصولی ارائه می‌شود که در تعامل مستقیم با جوامع تولیدکننده بوسیله فرآورده‌های تولیدی آن محصول است و چنین بهبودی با رویکرد زنجیره ارزش موجب توسعه هماهنگ و بهبود فرصت‌ها در جوامع روستایی می‌شود (vicol, 2018: 26).

در فرآیند هماهنگی زنجیره ارزش تمامی بازیگران روابط کسب و کار خود را بر مبنای پیوندها رسمی و غیر رسمی (اعتماد) یا عمودی (روابط بین بازیگران در طول زنجیره) و افقی (روابط بین بازیگران در همان سطح زنجیره ارزش) حفظ کرده و با مشارکت با یکدیگر منجر به بهبود یا پیشرفت در زنجیره شود (Pomeroy et al, 2017: 543).

با این توصیف، زنجیره ارزش علاوه بر نقش برداری از پیوندها، ساختار و پویایی را مطالعه می‌کند. در این چارچوب، ساختار یک زنجیره ارزش (پورتر) را می‌توان از منظر پنج عنصر زیر مشخص کرد:

بر اساس مباحث نظری می‌توان گفت، عوامل چون وجود واسطه‌گرها، همکاری و اعتماد پایین بین ذی‌نفعان، نبود مشارکت بین ذی‌نفعان، کاستی در به‌کارگیری فناوری اطلاعات به‌روز، عدم توزیع قدرت و منافع یکسان بین ذی‌نفعان، نبود مهارت و تخصص و دانش کارکنان، قوانین و مقررات، رعایت نکردن استانداردها و تحریم‌ها سبب ضعف حکمروایی برنامه‌ریزی فضایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم گردی در جوامع محلی می‌شوند. لذا، می‌توان سوالات تحقیق را به این شکل صورتبندی کرد که چه عواملی در تحقق برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم گردی از اهمیت بیشتری برخوردار هستند و وضعیت روستاهای مورد مطالعه به لحاظ عوامل موثر بر برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم گردی چگونه هستند؟

در زمینه مورد بحث، به مباحث نظری موضوع پرداخته شده است.

اقامتگاه‌های بومگردی

اولین بار اقامتگاه بومگردی در مجمع بین‌المللی اقامتگاه‌های اکولوژیکی در جزایر ویرجین در سال ۱۹۹۴ مطرح گردید (Bulatovic, 2017: 13). بومگردی‌ها اصطلاحی است که با فلسفه و اصول اکوتوریسم مطابقت دارد و دارای معیارهایی چون استفاده از روشهای جایگزین برای کاهش مصرف آب و همکاری و مشارکت جوامع محلی، آموزش کارکنان و گردشگران در مورد محیط طبیعی و فرهنگی، داشتن منافع اقتصادی برای جامعه میزبان و تناسب با رنگ و معماری محلی و حافظ محیط‌زیست می‌باشد (Erdem & Tetik, 2013: 29).

براساس سایت رسمی کلوپ بین‌المللی اکوتوریسم (Ecoclup.com) انواع اقامتگاه‌های بوم گردی که در زمینه‌های

- Ecovillage^{*}
- Small Hotel^۲
- Organic Farm^{*}

- Lodge^۱
- Inn and Guesthouse^{*}
- Camping^{*}

سکونتگاه‌های روستایی و طرح جامع گردشگری استان در سطح استان اجرا شد (Eftekhari et al., 2016: 163).

برنامه‌ریزی فضایی یا آمایش سرزمین عبارت از: مجموعه‌ای از عوامل و شرایط زمینه، منظم، هدفمند و سیستماتیک در جهت تنظیم و هماهنگ کردن سه عامل مکان، انسان و فعالیت در برنامه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و زیست‌محیطی توسعه گردشگری، با توجه به نیازها و امکانات محلی و تأمین رفاه ذینفعان و رسیدن به عدالت اجتماعی در ابعاد مکانی و فضایی و حفظ توانمندی‌های منطقه (Roumiani et al, 2020: 94).

در این چارچوب، با توجه به تجربیات و مطالعات متعددی که محققان و سازمانهای مختلف در جهان-ایران در این خصوص انجام دادند شاخص‌های مطرح در زمینه برنامه‌ریزی فضایی در جدول شماره ۱ آمده است.

همانگونه که جدول شماره ۱ نیز نشان می‌دهد بیشترین تأکید مطالعات در شاخص‌های برنامه‌ریزی فضایی مربوط به مشارکت، یکپارچگی، هماهنگی و عدالت بوده است.

جدول ۱: بیشترین تأکید مطالعات داخلی و خارجی در شاخص‌های برنامه‌ریزی فضایی (بازده زمانی ۲۰۰۱-۲۰۱۹)

شاخص	فراوانی	اولویت
بینش راهبردی	۲	۱۰
هماهنگی	۱۱	۳
همکاری	۴	۸
ارتباط	۳	۹
عدالت	۱۱	۴
مشارکت	۱۷	۱
پایداری	۱۱	۴
تاب‌آوری	۴	۸
بهره‌وری	۸	۵
شفافیت	۵	۷
ظرفیت‌سازی	۲	۱۰
حفاظت محیط	۴	۸
نوآوری	۳	۹
زیست‌پذیری	۱	۱۱
اجماع	۲	۱۰

- فرصت‌های نهایی بازار در سطح محلی، منطقه‌ای، ملی، فراملی (منطقه‌ای و جهانی)، تحلیل زنجیره ارزش این عنصر را در اولویت قرار می‌دهد زیرا تقاضا در بازارهای نهایی ویژگی‌های یک محصول یا خدمات موفق را مشخص می‌کند.

- محیط توانمندساز کسب و کار در سطح محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی که شامل قوانین و مقررات، سیاست‌ها، موافقت‌نامه‌های کسب و کار بین‌المللی و زیرساخت‌های عمومی (جاده، برق و غیره) است که سبب به گردش در آوردن محصول یا خدمات از طریق زنجیره ارزش می‌شود.

- پیوندهای عمودی بین بنگاه‌ها در سطوح مختلف زنجیره ارزش برای انتقال محصول یا خدمات به بازار نهایی، سود، یادگیری و خدمات قرار گرفته بین زنجیره‌های بالا و پایین دست فعالیت است.

- پیوندهای افقی بین بنگاه‌ها در همان سطح زنجیره ارزش می‌تواند در کاهش هزینه فعالیتها، توانمند کردن اقتصاد مقیاس، افزایش قدرت چانه‌زنی و ایجاد استانداردهای صنعتی و کمپین‌های بازاریابی موثر باشد.

- بازارهای پشتیبانی شامل خدمات مالی، خدمات متقابل (به عنوان مثال: مشاوره تجاری، مشاوره حقوقی، ارتباطات از راه دور) و خدمات بخش خصوصی (به عنوان مثال: تجهیزات آبیاری، طراحی خدمات برای صنایع دستی) می‌شود (Porter, 2010: 86).

برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی

در ایران تجربه برنامه‌ریزی فضایی (محلی) از نظر تاریخی ریشه‌های کهن دارد، اما به صورت مدون با توجه به اقتضاء زمانی کشور، با آغاز مطالعات طرح ستیران در سال‌های ۱۳۵۳ و ۱۳۵۴، از این رویکرد نظری در کشور بهره‌گیری گردید و طرح‌هایی چون طرح روستای هدف گردشگری و طرح بهسازی بافت با ارزش در سطح محلی از برنامه‌ریزی فضایی در کشور مطرح شد و در سطح منطقه نیز طرح‌های آمایش مناطق و ساماندهی فضاهای

با عنایت به تجربیات و مطالعات متعددی که محققان و سازمانهای مختلف در جهان و داخل در این خصوص انجام داده‌اند شاخص های حکمروایی به شرح ذیل است (جدول شماره ۲).

جدول ۲: بیشترین تاکید مطالعات داخلی و خارجی در شاخص های حکمروایی (بازده زمانی ۲۰۰۲-۲۰۲۰)

اولویت	شاخص	فراوانی
۲	پاسخگویی	۲۶
۳	اثر بخشی دولت	۲۴
۵	قانون محوری	۲۱
۹	هماهنگی و ظرفیت	۲
۱	مشارکت	۲۷
۴	کارایی	۲۲
۱۰	بازاریابی	۱
۹	ارتباطات و شبکه	۲
۸	اعتماد، آگاهی	۵
۶	اجماع محوری	۱۲
۹	یکپارچگی	۲
۹	ثبات سیاسی	۲
۹	کیفیت نظارت	۲
۹	کنترل فساد	۲
۲	شفافیت	۲۶
۱۰	تخصص گرایی	۱
۷	بینش راهبردی	۷
۹	پایداری	۲
۳	عدالت	۲۴
۳	مسئولیت پذیری	۲۲
۸	امنیت	۳

منبع: (United Nations Development World bank)

International Monetary Fund, UNWTO, Programme (2020), (Siakwah et al., 2020), (Biswas et al., 2019), (Scholten et al., 2019), (Addink et al., 2019), (Fumero et al., 2017) (al., 2017) (UNDP, 2002)

در مجموع با استناد به مباحث نظری و تجربی می توان "برنامه ریزی فضایی حکمروایی" را این گونه تعریف کرد که: در مدیریت مقاصد گردشگری ذی نفعان مختلفی (دولت، بخش خصوصی، مردم محلی) نقش دارند. به طوری که تمامی آنها بر اساس اصولی چون مشارکت با یکدیگر، شفافیت در امور، هماهنگی ها، مسئولیت پذیری در ابعاد مکانی و فضایی مبادلات و کنشها (جریان کالا، سرمایه، فناوری، اطلاعات و...) با یکدیگر در

۶	۷	سازگاری
۱۰	۲	تخصص گرایی
۹	۳	امنیت
۱۱	۱	تنوع
۲	۱۳	یکپارچگی
۱۱	۱	پاسخگویی
۵	۸	تعادل
۱۰	۲	توانمندی سازی
۱۱	۱	مسئولیت پذیری

منبع: (Asprogerakas and Zachari, 2019)

(Western Australian Planning, 2019) Commission, (Jones et al., 2016), (Medeiros, 2017), (2019) Department for Regional Development Northern Ireland, 2001

همانطور که در اسناد مختلف کمیسیون اروپا تأکید شده است، برای بهبود روابط متقابل و هم افزایی بین سیاست ها، طرح ها و برنامه ها در مقیاس های مختلف مکانی، نیاز به بهبود روابط حکمروایی وجود دارد (OECD, 2020: 8). در واقع حکمروایی یک مفهوم گسترده است و بر نحوه کار سازمان های دولتی و غیردولتی غالباً در کنار یکدیگر متمرکز است. بازیگران اصلی حکمروایی در سطوح مختلف، دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی هستند. ولاسکو (۲۰۰۸) اظهار داشت که حکمروایی بر نهادها و قوانینی متمرکز است که محدودیت ها و مشوق هایی را برای ایجاد و بهره برداری از شبکه های وابسته متقابل بازیگران (دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی) در برخی از حوزه های اجتماعی خاص تعیین می کند (Fumero et al, 2017: 1261). حکمروایی، اندازه گیری عملکرد دولت با هدف هدایت موثر بخشهای گردشگری در سطوح مختلف دولت از طریق اشکال هماهنگی، همکاری و یا همکاری کارآمد، شفاف و پاسخگو در جهت دستیابی به اهداف منافع جمعی مشترک توسط شبکه های از فعالان درگیر در بخش گردشگری که به توسعه راه حل ها و فرصت ها از طریق اجماع مبتنی بر وابستگی و مسئولیت پذیری متقابل کمک می کند (Gispert and Clave, 2020: 2).

در این رهیافت بر عوامل درونی چون زیرساختهای اطلاعاتی- آموزشی، منابع و امکانات محلی تاکید شده است.

*مدل‌های مدیریت مقصد

خلاصه‌ای از مدل‌های بازاریابی مقاصد گردشگری شامل موارد ذیل است که به عوامل تعیین کننده در مدیریت مقاصد گردشگری پرداخته است.

*الماس پورتر (شرایط تقاضا، عوامل درونی، صنایع پشتیبان، نقش شانس و دولت (عوامل بیرونی)، استراتژی و رقابت)

*کراچ و ریچی (بازاریابی، کیفیت خدمت، تجربه، اطلاعات، مطالعات توسعه منابع انسانی (کارایی و اثربخشی)

*جونکر (مدیریت مسئولانه مقصد، مدیریت راهبردی مقصد، مدیریت منابع انسانی مقصد، بازاریابی، سازماندهی و هماهنگی)

*حسن، اینرایت و نیوتن (مزیت رقابتی در محیط کلان و خرد، تقاضا، صنایع مرتبط با گردشگری، تعهد محیطی) (Ghazbani, 2017: 25).

تاکید در تمامی مدل‌ها بیشتر بر مبنای مولفه‌های عوامل درونی چون بهره‌وری منابع انسانی، زیرساختهای اطلاعاتی، عوامل بیرونی (قوانین و سیاست‌های دولت) در برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی است.

رهیافت‌های برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی

رویکردها، نظریه‌ها و مدل‌های برنامه‌ریزی فضایی از نظر زمانی و روند تحولات شامل کلاسیک (شامل مکان مرکزی، قطب رشد، مرکز پیرامون و پیرامون و...) که غالباً در چهارچوب نظام برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری از بالا به پایین، متمرکز و غیرمشارکتی است و رهیافت‌های جدید برنامه‌ریزی فضایی (اکولوژیکی، شبکه‌های فضایی، مشارکتی، ارتباطی، تعاملی، توسعه پایدار، راهبردی فضایی، نهادگرایی جدید، برنامه‌ریزی راهبردی فضایی نهادی و حکمروایی محلی و منطقه‌ای) در

تعامل هستند. از این روی، این تعاملات متقابل بین ذی‌نفعان (مشارکت، شفافیت، عدالت، مسئولیت‌پذیری و...) سبب توسعه پایدار گردشگری خواهد شد.

برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی

نوعی برنامه‌ریزی است که با هدف برقراری تعاملات و همکاری نزدیک میان حلقه‌های زنجیره ارزش (شامل روستائیان، اقامتگاه‌های بوم‌گردی، خدمات اقامتگاهی، سفره‌خانه‌ها، تولیدکننده‌های صنایع دستی و محصولات خانگی، خدمات پذیرایی، آژانس‌های گردشگری، تورلیدرها، ... با یکدیگر)، بازارهای پشتیبان، محیط توانمندساز، ارتباطات عمودی و افقی (خوشه‌ها و شبکه‌ها) و بازار نهایی که در ابعاد مشارکتی، یکپارچگی، کارایی و اثربخشی، پاسخگویی، مسئولیت‌پذیری، عدالت، شفافیت، هماهنگی، اجماع، بینش راهبردی، فراگیری و امنیت زمینه‌ساز "توسعه پایدار بوم‌گردی" می‌شود.

رهیافت‌های مدیریت مقصد

*توسعه پایدار گردشگری

توسعه پایدار گردشگری فرایندی است که نیازهای گردشگران و جامعه میزبان را تأمین و در عین حال از فرصتهای آینده حمایت می‌کند و مدیریت تمامی منابع را به منظور تأمین انواع نیازهای اقتصادی و اجتماعی و... به همراه دارد. ابعاد پایداری گردشگری نیز شامل اقتصادی (ثبات اقتصادی، کارایی و اثربخشی دولت در گردشگری و...)، اجتماعی- فرهنگی (مشارکت ذی‌نفعان، عدالت، هماهنگی و انسجام ذی‌نفعان، امنیت شهروندان و...) اکولوژیکی (پایداری منابع و جاذبه‌ها)، کالبدی (بهبود زیرساخت‌های حمل و نقل، کاهش سایت‌های گردشگری در مناطق خطرناک (امنیت کالبدی) است (Risteski et al, 2012: 377).

منابع انسانی، توسعه فناوری و تهیه آنها می‌شود (Ensign, 2001: 21).

بر مبنای مدل الماس پورتر فرآیند ایجاد خوشه گردشگری دولت، بخش خصوصی و جوامع محلی و گردشگران هستند که بر اساس فاکتورهای شرایط عوامل رقابتی، وجود صنایع مهم و حمایت‌کننده، شرایط تقاضا، ملاحظات محیط‌زیستی مقصد و استراتژی کسب و کار و رقابت در قالب برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی، خوشه‌های گردشگری در منطقه را شکل می‌دهند.

در واقع در این مدل عوامل مختلف (مانند ملاحظات محیط‌زیستی، شرایط عوامل، وجود صنایع مهم و حمایت‌کننده، شرایط تقاضا و استراتژی کسب و کار، ساختار و رقابت) همگی در ارتباط متقابل با دولت قرار دارند. این عوامل هر یک با بخش‌های مختص به خود با بدنه دولت مرتبط هستند (اصل ادغام افقی) و بر اساس سیاست‌های کلی در نظر گرفته شده کنترل و پایش می‌شوند (اصل ادغام عمودی) همچنین این عوامل در

ارتباط متقابل با بخش‌های خصوصی و جوامع محلی و گردشگران هستند (اصل ادغام افقی) که این ارتباط باعث ارائه استراتژی‌های مختلف برای محصولات گردشگری و نوآوری شده و آموزش هر چه بهتر نیروی انسانی را در پی دارد (Asta, 2016: 69).

در مجموع می‌توان گفت؛ مدل‌های دیگر زنجیره ارزش مانند لبخند که تنها توجه به عامل برند و نوآوری در زنجیره ارزش دارد. پورتر علاوه بر آن توجه به تبلیغات، مدیریت مالی و ریسک، ملاحظات محیطی در حلقه‌های زنجیره دارد، همچنین این مدل تاکید بر مولفه‌های برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش یعنی شفافیت، مسئولیت‌پذیری، هماهنگی میان ذی‌نفعان و... دارد که ریشه این عوامل هم درونی و هم بیرونی است.

بنابراین بر اساس آنچه گفته شد، می‌توان مدل مفهومی پژوهش را مطابق شکل ۱ نشان داد، همانطور که ملاحظه می‌شود ابعاد زنجیره ارزش پورتر شامل حلقه‌های زنجیره ارزش، بازارهای پشتیبان، محیط توانمندساز، ارتباطات عمودی-افقی و بازار نهایی) است و مولفه‌های موثر در برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی نیز شامل

مقاطع زمانی مختلف مطرح شده است (Khalifeh, 2016: 187).

رهیافت‌های حکمروایی جدید نیز شامل توسعه پایدار، توانمندسازی، توسعه ظرفیتی، نهادی، مشارکتی و مدیریت محیطی است.

جدول ۳: گزاره‌های راهبردی نظریات جدید برنامه‌ریزی فضایی و حکمروایی

انواع رهیافت	ویژگی‌های مشترک تاکید شده
برنامه‌ریزی فضایی	اصل درون‌زدایی توسعه منطقه در برنامه‌ریزی، اصل مشارکت و همکاری‌های حداکثری تمامی بازیگران توسعه (درونی-بیرونی) سازوکارهای نهادی برای یکپارچگی میان بخشی در مناطق (درونی-بیرونی)، هماهنگی نظرات تمامی ذی‌نفعان در برنامه‌ریزی توسعه روستایی (درونی-بیرونی)، عدالت درون نسلی و بین‌نسلی (درونی-بیرونی)، شفافیت ضوابط آمایشی (درونی-بیرونی)، تاکید بر اصل مسئولیت‌پذیری ذی‌نفعان در منطقه (درونی-بیرونی) و...
حکمروایی	تاکید بر اصول مشارکت اجتماعی، توجه به اقشار و گروه‌های فقیر جوامع روستایی (درونی-بیرونی)، تاکید بر بسیج منابع محلی با تاکید بر اصل گفت و گو محور بودن مسائل توسعه (درونی-بیرونی)، رهبری فراگیر محیطی (درونی-بیرونی) و...
گزاره‌های راهبردی مشترک برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی	مولفه مشارکت، عدالت، یکپارچگی، مسئولیت‌پذیری، اجماع، شفافیت و... (درونی-بیرونی)

منبع: (Adler, 2011: 32-33., Khalifeh, 2016: 88-188., Morphet, 2011: 3-4., Cerreta and et al, 2010: 5-6., Darvishi, 2019: 128-301., Eftekhari and Badri, 2012: 154-157., Rahmani Fazli et al., 2016: 51)

قابل ذکر است که برخی مولفه‌ها هم به صورت مشترک در عوامل درونی و هم بیرونی می‌توان لحاظ کرد، مانند مولفه مشارکت ذی‌نفعان در توسعه که می‌تواند در درون روستا یا بیرون روستا ذی‌نفعان در مسائل مختلف توسعه مشارکت کنند.

رهیافت‌های زنجیره ارزش

پورتر یک مدل زنجیره ارزش عمومی معرفی می‌کند که فعالیت‌های اصلی آن شامل تدارکات ورودی، عملیات، تدارکات ورودی، بازاریابی و فروش و خدمات است. این فعالیت‌ها همچنین شامل فعالیت‌های پشتیبانی مانند زیرساخت‌های سازمان، مدیریت

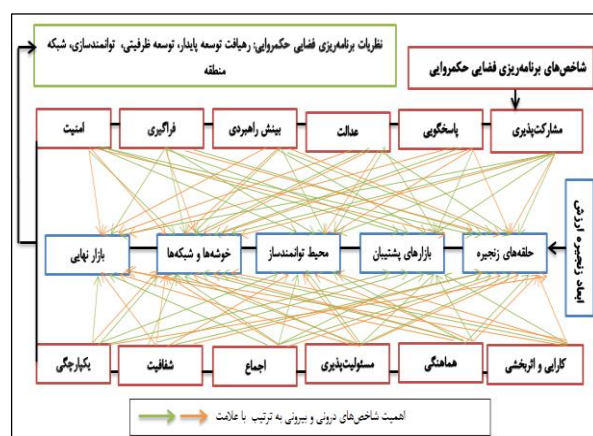
مدار جغرافیایی ۳۰ درجه و ۳۱ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۸ دقیقه عرض شمالی از خط استوا و ۵۵ درجه و ۲۴ دقیقه تا ۶۰ درجه و ۵۷ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ قرار گرفته است (Statistical Center of Iran, 2016).

جامعه آماری پژوهش (شامل ۱۲۸ روستا دارای جمعاً ۱۸۹ اقامتگاه بوم گردی در منطقه ۹ آمایش کشور: استان‌های خراسان شمالی، خراسان رضوی و خراسان جنوبی) می‌باشد. به نحوی که استان خراسان شمالی دارای ۲۵ روستا (که ۳ روستا جزء روستاهای هدف گردشگری دارای اولویت هستند) با جمعاً ۳۸ اقامتگاه بوم گردی؛ خراسان رضوی ۷۷ روستا (که ۴ روستای آن جزء روستاهای هدف گردشگری دارای اولویت هستند) با ۱۰۷ اقامتگاه بوم گردی و خراسان جنوبی ۲۶ روستا (که ۳ روستای آن جزء روستاهای هدف گردشگری دارای اولویت می‌باشند) با ۴۴ اقامتگاه بوم گردی است.

برای تعیین حجم نمونه (تعداد روستاها) براساس روش تخمین شخصی، ۲۰ درصد از حجم جامعه آماری (۱۲۸ روستای دارای اقامتگاه) مبنا قرار گرفت که در نهایت ۲۶ روستا به عنوان نمونه انتخاب شدند. در روش تخمین شخصی، محقق با در نظر گرفتن عواملی (حجم و اندازه جامعه، میزان تجانس جامعه یا پراکندگی صفت یا صفات در جامعه و امکانات، مقدرات و زمان) شخصاً نسبت به برآورد حجم نمونه یا تعیین درصد مشخصی از جامعه اقدام می‌کند؛ مثلاً ۱ یا ۱۰ یا ۲۰ و ۵۰ درصد جامعه را نمونه قرار می‌دهد (Hafeznia, 2010: 163-164).

قابل ذکر است روستاهای نمونه به روش نمونه‌گیری منطقه‌ای یا ناحیه‌ای براساس موقعیت جغرافیایی، اقلیم، روستاهای هدف گردشگری با اولویت) انتخاب شدند. بر این اساس ۱۰ روستای هدف گردشگری دارای اولویت در ۳ استان مورد مطالعه و به علاوه ۱۶ روستای غیرهدف در سه استان مورد مطالعه انتخاب شدند.

مشارکت، یکپارچگی، کارآیی و اثربخشی، پاسخگویی، مسئولیت‌پذیری، عدالت، شفافیت، هماهنگی، اجماع، بینش راهبردی، فراگیری و امنیت است که از رهیافتهای برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی می‌توان به توسعه پایدار، توسعه ظرفیتی، شبکه منطقه و... اشاره کرد که جهت شناسایی مولفه‌ها موثر از آنها استفاده شده است و همچنین اهمیت عوامل درونی و بیرونی با رنگ فلش‌های متفاوت نشان داده شده‌اند.

تصویر ۱: مدل مفهومی پژوهش ماخذ: (Research findings, 2021)

۲. روش تحقیق

این پژوهش از لحاظ ماهیت کمی به روش توصیفی و از نوع پیمایشی انجام شده که بر پایه نظرخواهی از ذی‌نفعان مختلف زنجیره ارزش، نخبگان و گردشگران استوار است.

استان خراسان شمالی با وسعتی بیش از ۲۸ هزار کیلومتر مربع بین مدار جغرافیایی ۳۶ درجه و ۳۴ دقیقه تا ۳۸ درجه و ۱۷ دقیقه عرض شمالی از خط استوا و ۵۵ درجه و ۵۲ دقیقه تا ۵۸ درجه و ۲۰ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ، استان خراسان رضوی نیز در سال ۱۳۹۷ بیش از ۱۱۶ هزار کیلومتر مربع وسعت داشته که بین مدار جغرافیایی ۳۳ درجه و ۵۲ دقیقه تا ۳۷ درجه و ۴۲ دقیقه عرض شمالی از خط استوا و ۵۶ درجه و ۱۹ دقیقه تا ۶۱ درجه و ۱۶ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ، همچنین، استان خراسان جنوبی با وسعتی حدود ۱۵۰۸۰۰ کیلومتر مربع، بین

۱۵	خشک	دشتی	۱	رمضان بیک		قوژد	کاشمر	۱۶	
۶۰	خشک	کوهستانی	۲	اولنگ		نامق	کوهسرخ	۱۷	
۵۵,۹	خشک	پایکوهی		بی بی لعبا		کریز		۱۸	
۱۴,۲	خشک	پایکوهی	۱	بابا اکبر		ارزنه	باخرز	۱۹	
۱۹,۴	خشک	دشتی	۱	نرگس	*	مزینان	داور زن	۲۰	
۵۳,۸	خشک	دشتی	۱	زعفرانیه	*	زعفرانیه	سیزوار	۲۱	
۲۰,۲	خشک	پایکوهی	۱	آصف		مزار	بجستان	۲۲	
۲۰	خشک	پایکوهی	۳	بی بی بانو		کبودان	بردسکن	۲۳	
۱۸				سرکمر				۲۴	
۱۸				سینی				۲۵	
۱۳,۸	نیمه خشک	کوهستانی	۱	همايون شهر		صنوبر	ترت حیدریه	۲۶	
۲	نیمه خشک	پایکوهی	۱	سناگل		بیسقفین		۲۷	
۴۸	نیمه خشک	کوهستانی	۱	خوش نشین		رود معجن			
۵	خشک	دشتی	۱	خاتون		خرگرد	خواف	۲۸	
۱۵۰	نیمه خشک	دشتی	۱	روستای رباط		رباط	کلات	۲۹	
-	-	-	۲۲	جمع کل	۴	۱۶	جمع کل روستاها		
۲۲	خشک	کوهستانی	۲	خانه پدری		خراشاد	بیرجند	۳۰	خراسان جنوبی
۲۵				سرای مهر				۳۱	
۴۳,۹	خشک	دشتی	۳	ساباط		اصفهک	طیس	۳۲	
۴۵				سرای حاجی پدر				۳۳	
۴۰				پی باغ				۳۴	
۴۰	فرا خشک	پایکوهی	۱	عمارت خورشید خور	*	خور	خوسف	۳۵	
۳۱	نیمه خشک	کوهستانی	۱	سلطان بانوی کریمو	*	کریمو	سرایان	۳۶	
۳۷	خشک	پایکوهی	۲	سرای حاجی احمد	*	افین	زیرکوه	۳۷	
۳۷,۴				زرشکده افین				۳۸	
-	-	-	۹	جمع کل	۳	۵	جمع کل روستاها		
			۳۸	جمع کل	جمع کل	۲۶	جمع کل		

منبع: (Research findings, 2021)

قابل ذکر است، ملاک خبرگی برای گروه‌های مختلف در نظر گرفتن سابقه فعالیت علمی- اجرایی، تخصص، ارتباط مستقیم با اقامتگاه‌های بومگردی و گردشگران است. خبرگان شامل (کارشناسان خبره در استانداری، میراث فرهنگی و گردشگری، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، بنیاد مسکن، اعضای

واحد تحلیل در این پژوهش روستاهای دارای اقامتگاه بوم گردی هستند و سطح تحلیل پژوهش شامل سه گروه خبرگان(علمی- اجرایی)، ذی‌نفعان(حلقه‌های زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بومگردی) و گردشگران هستند.

خبرگان (علمی- اجرایی)	۲۷	۲۷	۲۰	۷۴
ذی نفعان (حلقه‌های زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بومگردی)	۱۱۰	۲۷۹	۹۹	۴۸۸
گردشگران داخلی و خارجی	۵۳	۱۵۹	۳۳	۲۴۵
	۱	۲	۱	۴

منبع: (Research findings, 2021)

در فرآیند نخست جهت دستیابی به شاخص‌ها، ابتدا وجه اشتراک ابعاد تبیین‌کننده برنامه‌ریزی فضایی و حکمروایی بر اساس ادبیات جهانی شناسایی شد و پس از استخراج ابعاد مشترک برنامه‌ریزی فضایی و حکمروایی، فراوانی ابعاد نیز بر اساس ادبیات جهانی طی بازده زمانی ۲۰۰۲-۲۰۲۱ مشخص گردید، پس از آن ابعاد نهایی تبیین‌کننده برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی بر اساس مطالعات پیشین صورت گرفته، نهایی شد (جدول شماره ۶) و برای تبیین ابعاد زنجیره ارزش نیز، از زنجیره ارزش پورتر استفاده شد که بر اساس مطالعات نظری به ابعاد ساختاری چون حلقه‌های زنجیره، بازارهای پشتیبان، محیط توانمندساز، ارتباط عمودی و افقی (خوشه و شبکه‌ها) و بازار نهایی اشاره شده بود. در گام دیگر مطابق آن با توجه به تعریف شاخص‌های نهایی برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی (جدول شماره ۷) و ارتباط با زنجیره ارزش، پس از طی این مراحل، شاخص‌های نهایی تبیین‌کننده برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی مشخص شدند. پس از آن به علت وجود دو گروه از پاسخگویان در درون و بیرون روستا از میان شاخص‌های نهایی، مولفه‌ها به صورت درونی، بیرونی و درونی-بیرونی مشخص شدند. گام دیگر برای سنجش اهمیت شاخص‌ها و نیز بومی کردن و عملیاتی‌سازی آنها در نواحی روستایی مورد مطالعه، همانگونه که در قسمت قبل تشریح شد، از نظرات خبرگان، ذی‌نفعان و گردشگران استفاده شد.

هیئت علمی در رشته‌های گردشگری، برنامه‌ریزی روستایی-شهری، دانشجویان دوره دکتری گردشگری، برنامه‌ریزی روستایی، مدیریت و... می‌باشد. در این سطح، به علت تعداد محدود افراد، جامعه نمونه برابر با جامعه آماری است.

ذی نفعان (حلقه‌های زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بومگردی): شامل مدیران اقامتگاه‌های بوم‌گردی روستایی، شرکتهای هواپیمایی یا آژانس مسافرتی-جهانگردی، رستوران سنتی و مجتمع پذیرایی بین‌راهی، صنعتگران روستایی، تعاونی روستایی، سفره‌خانه‌ها، راهنمایان تور، کارآفرینان و مشاوران، استارت‌آپ، دفاتر یا پایگاه توسعه محلی و تسهیل‌گری، خانه‌های دوم/اجاره‌ای، چای‌خانه، مهمان‌پذیر/هتل‌های سنتی، مراکز حمل و نقل درون روستایی است. در این سطح از تحلیل در برخی موارد که تعداد افراد جامعه آماری محدود بوده از روش تمام شماری استفاده شده است و در مورد سایر ذی‌نفعان نیز ۸۰ درصد جامعه آماری مورد پرسش و نمونه‌گیری قرار گرفته‌اند (به طور مثال تعداد خانه‌های دوم در خراسان شمالی ۴۵ تا بوده و ۳۶ خانه دوم پاسخ دادند، در خصوص موارد این چنینی به علت طولانی بودن حجم مطالب از آوردن جدول ذی نفعان به تفکیک استانها خودداری شده است).

گردشگران نیز شامل گردشگران داخلی و خارجی است. تعداد گردشگران به تفکیک خراسان شمالی، رضوی و جنوبی تعداد ۱۵۰، ۱۶۱ و ۱۹۰ نفر بودند که برای تعیین حجم نمونه از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای (برای تعیین سهم هر استان از تعداد پرسش‌نامه) استفاده شده است و برای برآورد حجم نمونه نیز از فرمول کوکران (مشخص بودن تعداد تقریبی جامعه) در سطح خطای ۰,۰۵، تعداد ۲۴۷ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند، که به روش تصادفی ساده (نمونه‌گیری احتمالی) مورد مطالعه قرار گرفتند (جدول شماره ۵).

جدول ۵: تعداد نمونه در سطوح ۳ گانه در منطقه ۹ آمایش

وضعیت کلی	تعداد نمونه به تفکیک استانها			منطقه ۹ آمایش
	خراسان شمالی	خراسان رضوی	خراسان جنوبی	
استان‌ها	خراسان شمالی	خراسان رضوی	خراسان جنوبی	مجموع

جدول ۶: شاخص‌های نهایی تبیین‌کننده برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر اساس مطالعات داخلی-خارجی

ابعاد زنجیره ارزش	ابعاد برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی	اولویت‌بندی بر اساس مطالعات داخلی و خارجی
حلقه‌های زنجیره، بازارهای پشتیبان، محیط توانمندساز، ارتباطات عمودی-افقی (خوشه‌ها و شبکه‌ها) و بازار نهایی	پاسخگویی، شفافیت، امنیت، مسئولیت‌پذیری، مشارکت، بینش راهبردی، هماهنگی، عدالت، یکپارچگی، اجماع، فراگیری، بهره‌وری	هماهنگی، مشارکت‌مندی، یکپارچگی حلقه‌های زنجیره، مشارکت‌مندی محیط توانمندساز و بازار نهایی
	شاخص‌های برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش	
	پاسخگویی، شفافیت، امنیت، مسئولیت‌پذیری، مشارکت، بینش راهبردی، هماهنگی، عدالت، یکپارچگی، اجماع، فراگیری، بهره‌وری در حلقه‌های زنجیره، بازارهای پشتیبان، محیط توانمندساز، ارتباطات عمودی-افقی (خوشه‌ها و شبکه‌ها) و بازار نهایی	(Martinez, 2016) (Stipanovic and Rudan, 2016)، (Perez et al., 2019) (Fillis and Telford, 2020)، (Vysochan et al., 2021) (van der Hawkins and Zee et al., 2017)، (Casais, 2009) (Tsuji et al., 2019)، (et al., 2020) (Latin America and the Caribbean, 2017)، (Derlukiewicz et al., 2020) و....

جدول ۷: شاخص‌های نهایی تبیین‌کننده برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی

شاخص	توضیحات
مشارکت‌مندی	به تبدیل شدن پیوندهای یک سویه به چند سویه و لحاظ کردن نظرات همه افراد در تصمیم‌گیری هاست. همه افراد به طور مستقیم یا غیرمستقیم باید در تصمیم‌گیری‌ها دخالت کنند (Aminian and Seyed Naghavi, 2018). بنابراین جوامع محلی بایستی در تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی که به سرنوشت شان مربوط می‌شوند دخالت کنند و نقش فعال و تاثیرگذار داشته باشند، این قدرت به ویژه در چارچوب اهداف راهبردی توسعه پایدار گردشگری روستایی (اقتصادی، اجتماعی، نهادی و کالبدی) مورد نظر است (Eftekhari et al., 2012) از این رو، همکاری با هم و امکان مشارکت در اقدامات یکدیگر با فرض مسئولیت در فضای مدیریتی مشارکت‌مندی گفته می‌شود (Gispert and Clave, 2020)
اجماع‌گرایی و فراگیری	تعدیل و ایجاد توافق میان منافع ذی‌نفعان با یکدیگر. تفاوت اجماع با مشارکت در این است که در مشارکت، افراد در فرآیند اتخاذ تصمیم دخالت دارند ولی در اجماع این گونه نیست (Aminian and Seyed Naghavi, 2018). میانجی‌گری میان علایق گوناگون ذی‌نفعان در راستای رسیدن به توافق گسترده‌ای در مورد هدف (آنچه که در بهترین منافع گروه، یا سیاستها و رویه حاکم) یا وجود هم‌رایی و استفاده از مکانیزم‌های نهادی (ادامه دار بودن اهداف قبلی ذی‌نفعان به وسیله ذی‌نفعان جدید) فراگیر بودن برنامه‌ها و منافع بخش‌های مختلف گردشگری (Pulido-Fernandez and Pulido-Fernandez, 2017).
بینش راهبردی یا نگرش استراتژیک	فرارفتن از مسائل روزمره زندگی و پرهیز از غرق شدن در آنها، مستلزم وجود بینشی گسترده و دراز مدت نسبت به آینده یا داشتن بینش راهبردی در زمینه توسعه روستایی است. حکمروایی می‌تواند به عنوان نتیجه کاربردی نهادهای یک اجتماع به نظر آید. اگر نهادها مناسب و موثر باشند، نتیجه حکمروایی بایستی خوب باشد (Samii, 2017) (Sharifzadegan et al., 2015)
پاسخگویی	در تعریف پاسخگویی رویکردهای سیاسی، حقوقی، اطلاع‌رسانی و مدیریتی وجود دارد. هدف تحقق اهداف، افزایش پاسخگویی به مشتریان و توجه ویژه به هزینه‌ها و استفاده از منابع محدود به موثرترین شکل است (Hajjalizadeh, 2016).
کارایی و اثربخشی	اثربخشی دلالت بر انجام وظایف موثر و اثربخش دارد و در مباحث حکمروایی می‌توان، با استفاده صحیح و آشکار از تمامی منابع انسانی و اقتصادی، مهارتها، ساختار نهادی کارایی سیستم را بالا برده و از رفتار ناسالم و ناصحیح کارمندان

	جلوگیری شود. کارآیی مربوط به اجرای درست کارها در سازمانها است. یعنی، تصمیماتی که با هدف کاهش هزینه ها، افزایش تولید و بهبود کیفیت محصولات اتخاذ می شوند (Beaumont and Dredge, 2010). از این رو، کارایی زنجیره ارزش اشاره به استاندارد عملکرد ذینفعان از لحاظ مزیت مربوط به هزینه است (به حداقل رساندن ورودی و به حداکثر رساندن خروجی) در حالی که اثربخشی، اولویت پاسخ‌های مصرف کننده را بر عملکرد ذینفعان یا تنظیم اهداف یا کار به درستی برای رسیدن به یک هدف کلی اندازه گیری می کند (Addink, 2019).	
مسئولیت پذیری	تعهد هر فرد را درخصوص ایفاء نقش هایی است که جامعه بر دوش او گذاشته است (Aminian and Seyed Naghavi, 2018). مسئول بودن و به عبارت گویاتر، حساب پس دادن مسئولان و تصمیم گیران در قبال شهروندان. بنابراین، وجود ساز و کارهایی برای تعیین و تشخیص نیازهای فعلی و اتی و پاسخگویی مسئولان ضروری است.	
شفافیت	پیروی تصمیمات گرفته شده از مقررات و قوانین است و دسترسی آزاد افراد موثر در تصمیمات به اطلاعات معتبر و هدف آن، روشن کردن اجزای گوناگون فعالیت‌های سازمانی است (Aminian and Seyed Naghavi, 2018).	
عدالت	ایجاد تساوی در دسترسی همه آحاد جامعه به فرصتها. به عبارت دیگر، عدالت در توزیع برابر و تساوی امکانات عادلانه، دسترسی به فرصت‌های برابر و یکسان، مقابله با پارتی بازی و حق و ناحق کردن، انجام دادن طرح‌ها در زمان معین، توجه به منافع جمعی، فراهم نمودن حقوق شهروندی، برابری زنان و مردان در پست‌های مدیریتی (عدالت جنسیتی) و استفاده معقولانه از منابع و امکانات گویه‌هایی از شاخص عدالت محوری هستند (Aminian and Seyed Naghavi, 2018). و (Qian and et., 2016)	
یکپارچگی	اتخاذ یک رویکرد کل نگرانه و طراحی ساز و کارهایی جهت پیگیری تحقق منافع ذی نفعان، بسیاری از نهادها ارزش‌های یکپارچگی خود را در اظهارات مأموریت، قوانین داخلی یا دستورالعمل‌ها و کدهای رفتاری، تعهد در اهداف مشترک، تصمیم‌گیری در مسائل بحرانی مشترک ابراز کرده‌اند. از منظر محققان یکپارچگی به عنوان کلیت، تناسب، مسئولیت حرفه‌ای، به عنوان یک بازتاب و عمل اخلاقی آگاهانه، ارزشها (قوانین و مقررات)، رفتار ایده آل نمونه مطرح شده است (Watabaji and et al. 2016, Jeong, 2020). بنابراین یکپارچگی عمودی و افقی، یک ادغام اقتصادی، مالی و سازمانی از نهادهای کسب و کار سابق مستقل در مراحل مختلف فرایند تولید، توزیع و بازاریابی محصولات به منظور جلوگیری از موازی کاری، ناهماهنگی و اتلاف منابع است (Navruz-zoda, 2020)	
امنیت	امنیت یک مفهوم چند بعدی است و در برگیرنده آرامش و اطمینان از عدم تعرض به جان، مال و سایر حقوق انسان در ابعاد مختلف زندگی (غذا، اطلاعات، انرژی، سرمایه گذاری، امنیت روانشناختی و فیزیکی و...) (Biswas et al., 2019)، احساس آزادی بیان نظرات ذی نفعان در عموم است.	
هماهنگی	هماهنگی عمودی و افقی به تعاملات عمودی و افقی بازیگران و سیاستها با تکیه بر اصول تکمیل کنندگی و تناسب اشاره دارد که آنها دارای انتظارات و منافع مختلف هستند (مثلا هماهنگی افقی سیاستهای بخشی با اثرات منطقه) (Koopmans et al., 2017) (Yuzbaşıoglu et al., 2021)	

جدول ۸: عناصر موثر بر برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش گردشگری

مولفه‌های درونی و بیرونی موثر بر برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش گردشگری		
مولفه‌های درونی	مولفه‌های بیرونی	مولفه‌های درونی - بیرونی
-متحد بودن عملیات بخش‌های موجود در قالب سیستم فرایندی به منظور تحقق اهداف مشترک شامل اتحاد روستائیان، اقامتگاههای بوم گردی، خدمات اقامتگاهی، سفره‌خانه‌ها، تولیدکننده‌های صنایع دستی و محصولات خانگی، آژانس‌های گردشگری، تولیدرها	-برابری فرصتها، تخصیص و توزیع بهینه منابع و امکانات، رعایت اصل تعادل و توازن در سطح حلقه‌های زنجیره اعم از تخصیص وام، صدور مجوزها -چند سویه و لحاظ کردن نظرات همه افراد تاثیرگذار در پشتیبانی از بازارهای گردشگری شامل آژانس‌های گردشگری و	-پیوندهای چندسویه و لحاظ کردن نظرات همه افراد تاثیرگذار در تصمیم گیرها شامل روستائیان، اقامتگاههای بوم گردی، خدمات اقامتگاهی، سفره‌خانه‌ها، تولیدکننده‌های صنایع دستی و محصولات خانگی، خدمات پذیرایی، آژانس‌های گردشگری، تولیدرها، ...

<p>با یکدیگر - تعهد در میان حلقه‌های زنجیره در خصوص ایفاء نقش‌ها و اجرای تعهدات قانونی و اخلاقی - رعایت اخلاقیات و صداقت، کنترل فساد، تصمیم‌گیری آشکار اعم از دسترسی آزاد به اطلاعات، قوانین، دستورالعمل، اطلاع‌رسانی، عملکردهای مالی در سطح حلقه‌های زنجیره - هماهنگی سیاستها، فعالیتها، برنامه‌ها در سطح حلقه‌های زنجیره - میانجی‌گری میان علایق گوناگون افراد در راستای رسیدن به توافق گسترده در ارتباط با اهداف و منافع و فعالیت جمعی در سطح حلقه‌های زنجیره - بینش گسترده و بلندمدت توسعه‌محور نسبت به آینده در سطح حلقه‌های زنجیره - فراگیر بودن برنامه‌ها و منافع بخش‌های مختلف گردشگری در سطح حلقه‌های زنجیره - احساس آزادی بیان نظرات و عقاید و محرمانه بودن اطلاعات، برخورداری از بیمه در سطح حلقه‌های زنجیره - میزان شایستگی برای قبول مسئولیت (شامل: تعهد سازمانی، توجه به نیازهای گردشگران و منافع عمومی، شایسته‌سالاری در انتخاب افراد، واگذاری مسئولیت به افراد توانمندتر، توانمندسازی ذی‌نفعان و ...) شامل مشوقها، قوانین - برابری فرصتها، تخصیص و توزیع بهینه منابع و امکانات، رعایت اصل تعادل و توازن اعم از تخصیص وام از سوی صندوق‌های اعتباری خرد، تعاونی‌های روستایی، صدور مجوزها، استفاده از فناوری اطلاعاتی - ارتباطی - هماهنگی (افقی و عمودی) سیاستها، فعالیتها و برنامه‌ها به منظور تدوین الزامات زیرساختی اعم از زیرساختهای قانونی، زیرساختهای اطلاعاتی و حمل و نقل و مدیریت منابع انسانی اقامتگاه - ارتباطات چند سویه بین حلقه‌های مختلف زنجیره شامل ارائه‌دهندگان خدمات اقامتی، خورد و خوراک، حمل و نقل، راهنمای</p>	<p>برگزار کنندگان تورها، تولیدرها، سایت‌های اطلاع‌رسانی، پایگاههای توسعه و تسهیلگری، کارآفرینان و مشاوران - متحد بودن عملیات بازارهای پشتیبان در قالب سیستم فرایندی به منظور تحقق اهداف مشترک شامل آژانس‌های گردشگری و تولیدرها، سایت‌های اطلاع‌رسانی و ... - انجام وظایف سیستماتیک و اندام‌وار موثر با استفاده صحیح از تمامی منابع انسانی و اقتصادی، پرهیز از رفتارهای ناصحیح بازارهای پشتیبان به هدف کاهش هزینه‌ها، افزایش بهره‌وری و بهبود کیفیت محصولات و خدمات، شامل آژانس‌های گردشگری تولیدرها، سایت‌های اطلاع‌رسانی و ... - مسئول بودن افرادی مشخص جهت خدمات مشاوره اعم از حقوقی (ثبت برند تجاری)، استخدامی، مالی، نوآورانه، ارتباطات از راه دور در بازارهای گردشگری - تعهد در میان بازارهای پشتیبان گردشگری شامل خدمات مالی، خدمات متقابل (به عنوان مثال: مشاوره تجاری، مشاوره حقوقی، ارتباطات از راه دور) و خدمات بخش خصوصی شامل آژانس‌های گردشگری و تولیدرها، سایت‌های اطلاع‌رسانی و ... - رعایت اصل تعادل و توازن در ارائه خدمات مالی، مشاوره در بازارهای گردشگری - رعایت اخلاقیات و صداقت، کنترل فساد در خدمات مالی در سطح بازارهای پشتیبان گردشگری شامل خدمات مالی، خدمات متقابل و خدمات بخش خصوصی - هماهنگی سیاستها، فعالیتها، برنامه‌ها در سطح بازارهای پشتیبان گردشگری - توافق گسترده در ارتباط با اهداف و منافع و فعالیت جمعی در سطح بازارهای پشتیبان گردشگری - بینش گسترده و بلندمدت توسعه‌محور نسبت به آینده در سطح بازارهای پشتیبان گردشگری شامل خدمات مالی، خدمات متقابل و خدمات بخش</p>	<p>- انجام وظایف سیستماتیک و اندام‌وار موثر با استفاده صحیح از تمامی منابع انسانی و اقتصادی، پرهیز از رفتارهای ناصحیح افراد به هدف کاهش هزینه‌ها، افزایش بهره‌وری و بهبود کیفیت محصولات و خدمات در کل حلقه‌های زنجیره ارزش اقامتگاههای بوم‌گردی - مسئول بودن افرادی مشخص به منظور تضمین وظایف حلقه‌های زنجیره ارزش مطابق قراردادها، روشها و معیارهای مورد توافق - انجام وظایف سیستماتیک و اندام‌وار موثر با استفاده صحیح از تمامی منابع انسانی و اقتصادی در جهت نوآوری جمعی به سمت کسب و کار الکترونیکی و هوشمند، تبلیغات و برنامه‌ریزی و اطلاع‌رسانی فعالیت برچسب‌گذاری در قالب برند معین و ... - میزان تعهدپذیری و پاسخگویی اقامتگاه در برابر عملکرد خود در حوزه‌های (اخذ مجوزها، وام و تسهیلات، مشوقها، تولید محتوی و ...) - رعایت اخلاقیات و صداقت، کنترل فساد، تصمیم‌گیری آشکار اعم از دسترسی آزاد به اطلاعات، قوانین، دستورالعمل، اطلاع‌رسانی، عملکردهای مالی (هزینه‌ها، درآمدها، مالیات و ...) در اقامتگاه با استفاده از سیستم پایگاه داده - استفاده از نظرات و دانش گردشگران برای توسعه و اجرای برنامه‌های بوم‌گردی‌ها و افزایش رضایتمندی در کیفیت و دسترسی به خدمات ارائه شده - پاسخگو بودن بوم‌گردیها به خواسته و سلاقی گردشگران و انتقال خواسته‌های آنها به مقالات بالا، بیمه گردشگران و ... - تعهدات بوم‌گردی‌ها در خصوص ایفاء نقش‌ها و اجرای تعهدات قانونی و اخلاقی اقامت در برابر گردشگران و ... - تخصیص بهینه منابع و امکانات خدماتی - ارتباطی به گردشگران بومی - غیر بومی در بوم‌گردیها؛ میزان آشنایی گردشگران و بوم‌گردیها به نقش و مسئولیتهای خود - دسترسی آزاد گردشگران به اطلاعات، قوانین، دستورالعمل‌ها، اطلاع‌رسانی و آگاه بودن از مسائل و مشکلات بوم‌گردیها - همسو بودن و همفکری</p>
--	---	---

<p>گردش، تفریحات، صنایع دستی، تولیدات محلی و خانگی در یک روستا (روابط عمودی) و روابط چندسویه بین حلقه های مختلف زنجیره در چندین روستا (روابط افقی) - استفاده از بیانیه مأموریت در برنامه های جامع تبلیغاتی و ارتباطی برند و نشر و ترویج آن بین حلقه های مختلف زنجیره در یک روستا (روابط عمودی) و حلقه های مختلف زنجیره در چندین روستا (روابط افقی) در قالب سیستم فرایندی به منظور تحقق اهداف مشترک - انجام وظایف سیستماتیک و اندام وار موثر با استفاده صحیح از تمامی منابع انسانی و اقتصادی، پرهیز از رفتارهای ناصحیح افراد، انتقال مهارت و تخصص، تجارب و دانش بین حلقه های مختلف زنجیره در یک روستا (روابط عمودی) و حلقه های مختلف زنجیره در چندین روستا (روابط افقی) - پاسخگو بودن در ارتباط با اقدام شرکت های بیمه در پوشش بیمه ای، رعایت الزامات قانونی اقامتی، محیطی بین حلقه های مختلف زنجیره در یک روستا (روابط عمودی) و حلقه های مختلف زنجیره در چندین روستا (روابط افقی) مطابق قراردادها، روشها و معیارهای مورد توافق - تعهد در مدیریت شهرت برند، تعهد سازمانی در فرهنگ سازمانی مشترک، ترویج فروش مستقیم محصولات، در بین حلقه های مختلف زنجیره در یک روستا (روابط عمودی) و حلقه های مختلف زنجیره در چندین روستا (روابط افقی) در خصوص ایفاء نقش ها و اجرای تعهدات قانونی و اخلاقی - برابری فرصتها، تخصیص و توزیع بهینه منابع و امکانات، رعایت اصل تعادل و توازن بین حلقه های مختلف زنجیره در یک روستا (روابط عمودی) و حلقه های مختلف زنجیره در چندین روستا (روابط افقی) اعم از تخصیص وام، صدور مجوزها - رعایت اخلاقیات و صداقت، کنترل فساد، تصمیم گیری آشکار اعم از دسترسی آزاد به اطلاعات، قوانین و... بین</p>	<p>خصوصی - فراگیر بودن برنامه ها و منافع بخش های مختلف گردشگری در سطح بازارهای پشتیبان گردشگری - محرمانه بودن اطلاعات، میزان پای بندی به قوانین و عرف محلی و حقوق مکانی در سطح بازارهای پشتیبان گردشگری - چندسویه و لحاظ کردن نظرات همه افراد تاثیر گذار به منظور تدوین الزامات زیرساختی اعم از زیرساخت های قانونی (قانون گذاری، اجرا، نظارت)، زیرساخت های اطلاعاتی، زیرساخت های حمل و نقل - عملکرد یکپارچه بخش های مختلف گردشگری در ارتباط با هم و متناسب با تغییرات محیط به منظور تحقق اهداف مشترک برای یکپارچگی زیرساخت های اطلاعاتی - ارتباطی، تدوین قوانین و مقررات، اخذ مجوزها، وام و تسهیلات و... - میانجی گری میان علایق گوناگون افراد در راستای رسیدن به توافق گسترده در ارتباط با پیاده سازی سیاست رقابت هوشمند، ساخت سیستم های نوآور به منظور تسهیل تبادلات سه بخش - بینش گسترده و بلندمدت توسعه محور و تدوین چشم انداز نسبت به آینده در حوزه های (اخذ مجوزها، وام و تسهیلات، مشوقها و...) - فراگیر بودن برنامه ها و منافع و سیاست های بخش های مختلف گردشگری در حوزه های (اخذ مجوزها، وام و تسهیلات، مشوقها، تولید محتوی، برنامه توسعه منابع انسانی در فعالیتهای خویش) - محرمانه بودن اطلاعات، میزان پای بندی به قوانین و عرف محلی و حقوق مکانی در حوزه های مختلف در فعالیت خویش - ارتباطات چندسویه و لحاظ کردن نظرات گردشگران و بوم گرد ها در تصمیم گیری ها - میزان توافق بوم گرد ها بر تقویت حضور گردشگران (ملی - بین المللی) در ساختارهای مشاوره و مشارکتی، کارآفرینی - توافق بوم گردی ها در حل مشکلات اقامتی - فرهنگی و... با مشورت از گردشگران - توافق جمعی</p>	<p>گردشگران با بوم گردیها در ارتباط با برگزاری برنامه های آموزشی - فرهنگی، جشنواره، مسابقات و... - توجه بوم گردیها به تهیه طرح های بلندمدت توسعه اقامتگاه با همکاری و همفکری گردشگران جهت کاهش حل مشکلات زیرساختی - اقامتی - در نظر گرفتن مکان امن برای گردشگران آسیب پذیر (افراد معلول، کم توان و...) در بوم گردیها، احترام به حقوق مکانی - شهروندی توسط گردشگران در بوم گردیها</p>
---	---	--

<p>حلقه‌های مختلف زنجیره در یک روستا (روابط عمودی) و حلقه‌های مختلف زنجیره در چندین روستا (روابط افقی) - هماهنگی سیاستها، فعاليتها، برنامه‌های آموزشی - تبلیغاتی - فرهنگی و.. بین حلقه‌های مختلف زنجیره در یک روستا (روابط عمودی) و حلقه‌های مختلف زنجیره در چندین روستا (روابط افقی) - میانجی‌گری میان علایق گوناگون افراد در راستای رسیدن به توافق گسترده در ارتباط با مدیریت ریسک و.. در حوزه کاری بین حلقه‌های مختلف زنجیره در یک روستا (روابط عمودی) و حلقه‌های مختلف زنجیره در چندین روستا (روابط افقی) - میزان توجه ذی‌نفعان به بینش گسترده و بلندمدت توسعه‌محور و تدوین چشم انداز نسبت به آینده در حوزه‌های مختلف بین حلقه‌های مختلف زنجیره در یک روستا (روابط عمودی) و حلقه‌های مختلف زنجیره در چندین روستا (روابط افقی) - فراگیر بودن برنامه‌ها و منافع بخش‌های مختلف گردشگری بین حلقه‌های مختلف زنجیره در یک روستا (روابط عمودی) و حلقه‌های مختلف زنجیره در چندین روستا (روابط افقی) - میزان پای‌بندی به قوانین، دستورالعمل‌های اقامتی-مالی، تمایل به سرمایه‌گذاری جهت بهبود خدمات کالبدی، ظرفیت ریسک‌پذیری در بازاریابی بین حلقه‌های مختلف زنجیره در یک روستا (روابط عمودی) و حلقه‌های مختلف زنجیره در چندین روستا (روابط افقی)</p>	<p>بوم‌گردی در زمینه ضرورت حضور فراگیر گردشگران در برنامه‌ها، منافع، فعالیت‌ها و..</p>	
---	--	--

منبع: (Research findings, 2021)

تفکیک سه استان و روستاهای مورد مطالعه آمده است. در ادامه جهت تعیین رتبه‌بندی روستاها به لحاظ وضعیت عوامل درونی و بیرونی برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش بومگردی از تکنیک آراس استفاده شده است. مراحل این تکنیک به شرح ذیل است:

در جهت سنجش اهمیت عوامل درونی و بیرونی برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش گردشگری، از آزمون آماری T با دو نمونه مستقل استفاده شده است. به این ترتیب که نخست تفاوت میانگین‌های عوامل درونی، بیرونی به طور کلی بین سه گروه از پاسخگویان و سپس تفاوت میانگین‌ها به

بدست آوردن ماتریس بی‌مقیاس موزون بایستی وزن شاخصها را داشته باشیم. سپس اوزان محاسبه شده در ماتریس بی‌مقیاس شده ضرب می‌شود و آن را با (V) نمایش می‌دهیم.

$$S_i = \sum v_{ij} \quad v_{ij} = w_j r_{ij}$$

۴. شناسایی گزینه بهینه: در این گام میزان مطلوبیت هر گزینه بوسیله تابع مطلوبیت با رابطه زیر محاسبه می‌شود: $Q = S_i / S_0$ مجموع مقادیر S_i برابر یک می‌شود. بهترین گزینه آن است که S_i بزرگتری دارد. همچنین در نهایت باید درجه مطلوبیت محاسبه شود. درجه مطلوبیت گزینه A_i براساس مقایسه S_i با

افراد پاسخگو را مردان تشکیل می‌دهند. بالاترین درصد خبرگان در هر سه استان خراسان شمالی، رضوی و جنوبی از لحاظ سطح سواد فوق لیسانس و در گروه ذی‌نفعان و گردشگران، دیپلم و فوق دیپلم هستند.

- یافته‌های تحلیلی

در جهت سنجش اهمیت مولفه‌های درونی و بیرونی برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش گردشگری از آزمون آماری t با دو نمونه مستقل استفاده شده است. به این ترتیب که نخست تفاوت میانگین‌های عوامل درونی، بیرونی به صورت کلی و سپس تفاوت عوامل درونی- بیرونی به تفکیک استان‌های خراسان شمالی، رضوی و جنوبی در یک جدول با یکدیگر مقایسه شده است (جدول ۸ و ۹).

همانگونه که جدول ۹ نشان می‌دهد، سطح معناداری آزمون لون با توجه به اینکه کمتر از ۰,۰۵ شده است، فرض عدم برابری واریانس برای دو گروه پذیرفته شد، بنابراین نتایج آزمون t با دو نمونه مستقل، در خصوص تفاوت میانگین عوامل درونی و بیرونی در بین پاسخگویان نشان داد، تمامی عوامل تبیین‌کننده برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در سطح خطای کمتر از (۰,۰۵) با سطح اطمینان بالای ۹۵٪ معنادار بوده است و تفاوت میانگین عوامل درونی و بیرونی از مطلوبیت عددی

۱. تشکیل ماتریس تصمیم: در گام نخست ماتریس امتیازدهی شاخصها براساس معیارها تشکیل شده است. ماتریس تصمیم با X و هر درایه آن X_{ij} نشان داده شده است.

۲. تهیه ماتریس بی‌مقیاس شده: مقیاس‌سازی ماتریس تصمیم‌گیری با روش خطی صورت می‌گیرد.

$$n_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sum x_{ij}}$$

اگر شاخصها از نوع منفی باشند، ابتدا باید معکوس شوند و سپس به روش خطی نرمال شوند.

۳. تهیه ماتریس بی‌مقیاس موزون: باید ماتریس بی‌مقیاس (N) به ماتریس بی‌مقیاس موزون (V) تبدیل شود. برای

یک مقدار بهینه محاسبه می‌شود. مقدار بهینه (S₀) براساس دیدگاه خبرگان، بهترین مقادیر ماتریس موزون شده قابل حصول است. درجه مطلوبیت گزینه A با K نشان داده شده است. همچنین در مقدار K بین صفر و یک است. هر چه درجه مطلوبیت به یک نزدیکتر باشد گزینه بهتر خواهد بود.

یافته‌ها

- یافته‌های توصیفی

بررسی ویژگی سنی در گروه خبرگان نشان می‌دهد عمده خبرگان در استان خراسان شمالی در گروه سنی ۴۹-۴۰ سال با فراوانی ۱۳ نفر (۴۸٪)، در خراسان رضوی نیز در گروه سنی ۴۹-۵۰ سال با فراوانی ۹ نفر (۳۳,۳٪) و در خراسان جنوبی در گروه سنی ۳۹-۳۰ سال با فراوانی ۱۱ نفر (۵۵٪) قرار دارند. در گروه ذی‌نفعان عمده ذی‌نفعان در استان خراسان شمالی در گروه سنی ۳۹-۳۰ سال با فراوانی ۴۸ نفر (۴۳,۶٪)، در خراسان رضوی نیز در گروه سنی ۴۹-۴۰ سال با فراوانی ۹۴ نفر (۳۳,۷٪) و در خراسان جنوبی در گروه سنی ۳۹-۳۰ سال با فراوانی ۴۵ نفر (۴۵,۵٪) قرار دارند و عمده گردشگران در استان‌های خراسان شمالی، رضوی و جنوبی به ترتیب در گروه سنی ۳۹-۳۰ سال با فراوانی ۸۱، ۲۰ نفر (۵۵,۶٪، ۵۰,۳٪ و ۵۸,۸٪) قرار دارند. به لحاظ جنسیت نیز در هر سه گروه خبرگان، ذی‌نفعان و گردشگران در هر سه استان بیشتر

در این راستا می‌توان گفت، در میان عوامل درونی و بیرونی به ترتیب بیشترین اهمیت مربوط به گویه‌های مشارکت‌پذیری حلقه‌های زنجیره ارزش و کارایی و اثربخشی خوشه‌های شبکه است که بعلاوه تعداد زیاد مولفه‌ها از آوردن جدول خودداری شده است. از این‌رو، مشارکت فعال همه ذینفعان در فرآیند زنجیره ارزش شرط ضروری جهت پایداری بومگردی‌ها است.

مورد آزمون با میانه نظری (۲) به شکل مثبت می‌باشد که این بیانگر اینست که از دیدگاه پاسخگویان تفاوت میان عوامل درونی و بیرونی وجود دارد، به طوریکه با توجه به تفاوت میانگین عوامل درونی و بیرونی، عوامل درونی با میانگین ۲,۹۰ از اهمیت بیشتری برخوردار است.

جدول ۹: نتایج آزمون t با دو نمونه مستقل وضعیت عوامل درونی، بیرونی تبیین‌کننده برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش

اقامتگاه‌های بوم‌گردی

تعداد	df	مقدار F (فرض عدم برابری واریانس)	انحراف معیار	میانگین	T مقدار	sig	میزان اختلاف در سطح اطمینان ۹۵٪		اختلاف میانگین	گروه‌ها
							حد بالا	حد پایین		
۳۲۹	۸۰۹	۶۶,۲۰۵	۰,۲۴۱	۲,۹۰	۱۱۳,۹۲۱	۰,۰۰۰	۰,۸۸	۰,۹۱	۰,۰۶۰	عوامل درونی
۴۸۲										۰,۲۲۴

منبع: (Research findings, 2021)

۹۵٪ معنادار بوده است و تفاوت میانگین عوامل درونی و بیرونی از مطلوبیت عددی مورد آزمون با میانه نظری (۲) به شکل مثبت می‌باشد که این بیانگر اینست که از دیدگاه پاسخگویان تفاوت میان عوامل درونی و بیرونی وجود دارد، به طوریکه با توجه به تفاوت میانگین عوامل درونی و بیرونی، بیشترین اهمیت عوامل درونی مربوط به استان‌های خراسان رضوی و جنوبی با میانگین ۲,۹۱ و ۲,۹۰ است.

همانگونه که جدول ۱۰ نشان می‌دهد، سطح معناداری آزمون لون با توجه به اینکه کمتر از ۰,۰۵ شده است، فرض عدم برابری واریانس برای سه گروه در استان‌های خراسان شمالی، رضوی و جنوبی پذیرفته شد، بنابراین نتایج آزمون t با دو نمونه مستقل، در خصوص تفاوت میانگین عوامل درونی و بیرونی در بین پاسخگویان در سه استان نشان داد، تمامی عوامل تبیین‌کننده برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در سطح خطای کمتر از (۰,۰۵) با سطح اطمینان بالای

جدول ۱۰: نتایج آزمون t دو نمونه‌ای وضعیت عوامل درونی، بیرونی تبیین‌کننده برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های

بوم‌گردی به تفکیک استان‌های مورد مطالعه

تعداد	Df	مقدار F (فرض عدم برابری واریانس)	انحراف معیار	میانگین	T	سطح معنی داری	میزان اختلاف در سطح اطمینان ۹۵٪		اختلاف میانگین	شاخص
							حد بالا	حد پایین		
استان خراسان شمالی										
۶۶	۱۸۹	۲۰,۶۶۵	۰,۲۳۸	۲,۸۹	۷۴,۳۲۰	۰,۰۰۰	۰,۸۴	۰,۸۸	۰,۱۰۰	عوامل درونی

عوامل بیرونی									
۱۲۵			۰,۲۵۱	۲,۷۹					
استان خراسان رضوی									
۲۰۸	۴۶۵	۷۴,۳۹۷	۰,۱۶۷	۲,۹۱	۵۸,۲۶۵	۰,۰۰۰	۰,۸۶	۰,۹۲	۰,۰۲۰
۲۵۹			۰,۱۸۷	۲,۸۹					
استان خراسان جنوبی									
۵۵	۱۵۱	۵,۳۷۵	۰,۲۲۸	۲,۹۰	۴۵,۴۶۴	۰,۰۰۰	۰,۸۰	۰,۸۷	۰,۰۶۰

منبع: (Research findings, 2021)

دوم و روستای ارزنه در رتبه نوزدهم قرار گرفته‌اند. به این معنی که دو روستای اول از لحاظ عوامل درونی و بیرونی برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در منطقه در وضعیت مطلوب‌تری قرار دارند و روستای آخر نیز از وضعیت نامطلوبی نسبت به سایر روستاها برخوردار است. از اهمیت عوامل درونی در روستاهای ذکر شده می‌تواند تحت تاثیر موقعیت جغرافیایی (پایکوهی، کوهستانی)، فاصله (نزدیک به شهر) و اقلیم (نیمه خشک)، منابع و امکانات محلی و از عوامل بیرونی وجود قوانین و مقررات، مشوقها و... توسط دولت و اجراء آن در بومگردی، خدمات مالی-مشاوره توسط ذی‌نفعان بیرونی اشاره کرد.

تکنیک آراس یکی از بهترین روش‌های تصمیم‌گیری چند معیاره برای انتخاب بهترین گزینه است که در سال ۲۰۱۰ توسط آقای زاوادسکاسو ترکسیس معرفی شدند. این تکنیک همانند روشهای تاپسیس، ویکور یا الکتراه می‌باشد و توسط روش‌هایی نظیر آنتروپی شانون، AHP یا ANP به معیارها وزن دهی می‌شود (وزن‌دهی به روش آنتروپی شانون انجام شده)، سپس بهترین گزینه که بیشترین فاصله را از عوامل منفی و کمترین فاصله را از عوامل مثبت داشته باشد، مشخص می‌شود. در مجموع در جدول شماره ۱۱ میزان امتیاز و رتبه هر روستا را می‌توان مشاهده نمود که با توجه به جدول مذکور روستاهای صنوبر و افین، فیروزه، زوارم، قوژد و بیسقفین در رتبه‌های اول تا

جدول ۱۱: وضعیت عوامل درونی، بیرونی تبیین‌کننده برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی به تفکیک روستاهای مورد مطالعه

استان	روستا	میانگین عوامل درونی	مقدار نرمال	مقدار V	میانگین عوامل بیرونی	مقدار نرمال	مقدار V	Sj	Ki	رتبه
خراسان شمالی	رویین	۲,۸۱	۰,۰۳۸	۰,۰۲۵	۲,۷۸	۰,۰۳۷	۰,۰۱۲	۰,۰۳۷۶۲۱	۰,۰۹۶۵	۱۳
	درکش	۲,۹۲	۰,۰۳۹	۰,۰۲۶	۲,۹۰	۰,۰۳۹	۰,۰۱۳	۰,۰۳۹۱۴۴	۰,۰۹۹۶	۵
	زوارم	۲,۹۰	۰,۰۳۹	۰,۰۲۵	۲,۹۰	۰,۰۳۹	۰,۰۱۳	۰,۰۳۸۹۶۵	۰,۰۹۹۹	۲
	فیروزه	۲,۹۴	۰,۰۳۹	۰,۰۲۶	۲,۹۵	۰,۰۴۰	۰,۰۱۳	۰,۰۳۹۵۴۷	۰,۰۹۹۹	۲
	خرق	۲,۸۰	۰,۰۳۸	۰,۰۲۵	۲,۷۹	۰,۰۳۸	۰,۰۱۲	۰,۰۳۷۵۷۶	۰,۰۹۶۳	۱۴
خراسان رضوی	ریاب	۲,۸۲	۰,۰۳۸	۰,۰۲۵	۲,۸۱	۰,۰۳۸	۰,۰۱۲	۰,۰۳۷۸۴۵	۰,۰۹۷۰	۱۲
	کنگ	۲,۹۱	۰,۰۳۹	۰,۰۲۶	۲,۹۵	۰,۰۴۰	۰,۰۱۳	۰,۰۳۹۲۷۸	۰,۰۹۹۷	۴
	بوژان	۲,۹۱	۰,۰۳۹	۰,۰۲۶	۲,۹۰	۰,۰۳۹	۰,۰۱۳	۰,۰۳۹۰۵۴	۰,۰۹۹۵	۶
	قوژد	۲,۹۵	۰,۰۴۰	۰,۰۲۶	۲,۹۴	۰,۰۴۰	۰,۰۱۳	۰,۰۳۹۵۹۲	۰,۰۹۹۹	۲
	نامق	۲,۷۳	۰,۰۳۷	۰,۰۲۴	۲,۷۳	۰,۰۳۷	۰,۰۱۲	۰,۰۳۶۶۸۰	۰,۰۹۴۱	۱۷
	کریز	۲,۷۹	۰,۰۳۷	۰,۰۲۴	۲,۷۸	۰,۰۳۷	۰,۰۱۲	۰,۰۳۷۴۴۲	۰,۰۹۶۰	۱۶
	ارزنه	۲,۶۵	۰,۰۳۶	۰,۰۲۳	۲,۶۴	۰,۰۳۶	۰,۰۱۱	۰,۰۳۵۵۶۱	۰,۰۹۱۲	۱۹
	مزینان	۲,۹۰	۰,۰۳۹	۰,۰۲۵	۲,۹۲	۰,۰۳۹	۰,۰۱۳	۰,۰۳۹۰۵۴	۰,۰۹۹۵	۶
	زعفرانیه	۲,۶۷	۰,۰۳۶	۰,۰۲۳	۲,۶۵	۰,۰۳۶	۰,۰۱۱	۰,۰۳۵۷۸۵	۰,۰۹۱۸	۱۸
	مزار	۲,۷۹	۰,۰۳۷	۰,۰۲۴	۲,۷۹	۰,۰۳۸	۰,۰۱۲	۰,۰۳۷۴۸۷	۰,۰۹۶۱	۱۵
	کبودان	۲,۸۹	۰,۰۳۹	۰,۰۲۵	۲,۸۷	۰,۰۳۹	۰,۰۱۲	۰,۰۳۸۷۴۰	۰,۰۹۹۳	۷
	صنوبر	۲,۹۶	۰,۰۴۰	۰,۰۲۶	۲,۹۵	۰,۰۴۰	۰,۰۱۳	۰,۰۳۹۷۲۶	۱,۰۰۰	۱
	بیسقیزین	۲,۹۶	۰,۰۴۰	۰,۰۲۶	۲,۹۳	۰,۰۳۹	۰,۰۱۳	۰,۰۳۹۶۳۶	۰,۰۹۹۹	۲
	رود معجن	۲,۹۱	۰,۰۳۹	۰,۰۲۶	۲,۹۰	۰,۰۳۹	۰,۰۱۳	۰,۰۳۹۰۵۴	۰,۰۹۹۵	۶
	خرگرد	۲,۹۶	۰,۰۴۰	۰,۰۲۶	۲,۸۱	۰,۰۳۸	۰,۰۱۲	۰,۰۳۹۰۹۸	۰,۰۹۹۶	۵
ریاط	۲,۸۵	۰,۰۳۸	۰,۰۲۵	۲,۹۳	۰,۰۳۹	۰,۰۱۳	۰,۰۳۸۶۵۲	۰,۰۹۹۱	۹	
خراشاد	۲,۹۳	۰,۰۳۹	۰,۰۲۶	۲,۹۳	۰,۰۳۹	۰,۰۱۳	۰,۰۳۹۳۶۸	۰,۰۹۹۸	۳	
خراسان جنوبی	اصفهک	۲,۸۶	۰,۰۳۸	۰,۰۲۵	۲,۸۴	۰,۰۳۸	۰,۰۱۲	۰,۰۳۸۳۳۷	۰,۰۹۸۳	۱۱
	خور	۲,۸۷	۰,۰۳۹	۰,۰۲۵	۲,۸۷	۰,۰۳۹	۰,۰۱۲	۰,۰۳۸۵۶۲	۰,۰۹۸۹	۱۰
	کریمو	۲,۸۸	۰,۰۳۹	۰,۰۲۵	۲,۸۸	۰,۰۳۹	۰,۰۱۲	۰,۰۳۸۶۹۶	۰,۰۹۹۲	۸
	افین	۲,۹۴	۰,۰۳۹	۰,۰۲۶	۲,۹۴	۰,۰۴۰	۰,۰۱۳	۰,۰۳۹۵۰۲	۱,۰۰۰	۱

منبع: (Research findings, 2021)

ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش بومگردی‌ها و در نهایت پایداری مقاصد گردشگری می‌گردد.

بر این اساس عوامل درونی (مانند نیروی انسانی ماهر و متخصص در بوم‌گردیها، زیرساخت‌های اطلاعاتی، فرهنگ) و بیرونی (تدوین سیاست‌ها، قوانین و مقررات، مشوقها) در تحقق برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش بومگردی‌ها نقش دارند.

نتایج آزمون t با دو نمونه مستقل، در خصوص تفاوت میانگین عوامل درونی و بیرونی در بین پاسخگویان نشان داد، تمامی عوامل تبیین‌کننده برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در سطح خطای کمتر از (۰,۰۵) با سطح اطمینان بالای ۹۵٪ معنادار و به شکل مثبت می‌باشد

۴. بحث و نتیجه‌گیری

بوم‌گردی به عنوان یک خرده مجموعه از توسعه پایدار نقش دارند، به گونه‌ای که علاوه بر حفاظت از محیط طبیعی سبب رعایت برابری بین نسل‌ها و درون یک نسل، حفظ یکپارچگی و انسجام فرهنگی و همبستگی اجتماعی بین جوامع می‌شوند.

در این چارچوب، تقویت سازوکارهای مشارکتی، هماهنگی، عدالت، یکپارچگی، امنیت میان ذی‌نفعان درونی و بیرونی در بستر فضایی در زنجیره ارزش بومگردی‌ها سبب تقویت برنامه

روستای ارزنه در رتبه نوزدهم قرار گرفته‌اند. به این معنی که دو روستای اول از لحاظ عوامل درونی و بیرونی برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در منطقه در وضعیت مطلوب‌تری قرار دارند و روستای آخر نیز از وضعیت نامطلوبی نسبت به سایر روستاها برخوردار است. از اهمیت عوامل درونی در روستاهای ذکر شده می‌تواند تحت تاثیر موقعیت جغرافیایی (پایکوهی، کوهستانی)، فاصله (نزدیک به شهر) و اقلیم (نیمه خشک)، منابع و امکانات محلی و از عوامل بیرونی وجود قوانین و مقررات، مشوقها و... توسط دولت و اجراء آن در بومگردی، خدمات مالی-مشاوره توسط ذی‌نفعان بیرونی اشاره کرد.

از این رو، با توجه به اهمیت عوامل درونی برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی همچون مشارکت، کارایی و اثربخشی در زنجیره ارزش گردشگری و وضعیت نامطلوب زیرساخت‌های گردشگری، نبود تعاملات لازم میان اعضای زنجیره پیشنهاد می‌شود تا حمایت مالی از طریق تسهیلات و اطلاعاتی از طریق آموزش به ذی‌نفعان، ارائه مشاوره‌های مالی و اقتصادی جهت افزایش آگاهی ذی‌نفعان و... فراهم شود.

تقدیر و سیاست‌گذاری

بنا به اظهار نویسنده مسئول، پژوهش حاضر برگرفته از رساله دکتری ثریا عزیزی، دانشکده علوم انسانی، گروه جغرافیا، دانشگاه تربیت مدرس است و فاقد حامی مالی می‌باشد.

که این بیانگر اینست که از دیدگاه پاسخگویان تفاوت میان عوامل درونی و بیرونی وجود دارد، به طوریکه با توجه به تفاوت میانگین عوامل درونی و بیرونی، عوامل درونی با میانگین ۲,۹۰ از اهمیت بیشتری برخوردار است. در این راستا می‌توان گفت، در میان عوامل درونی و بیرونی به ترتیب بیشترین اهمیت مربوط به گویه‌های مشارکت‌پذیری حلقه‌های زنجیره ارزش (توجه به اخذ نظرات افراد به منظور لحاظ کردن در تصمیم‌گیریها) و کارایی و اثربخشی خوشه‌های شبکه (موثر بودن عملکرد حلقه‌های زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی به منظور استفاده صحیح از تمامی منابع انسانی و اقتصادی، افزایش بهره‌وری و بهبود کیفیت خدمات) است. نتایج حاصله این پژوهش نیز با نتایج مطالعات خارجی-داخلی شامل [Bichler and addink \(2019\)](#)، [et al \(2019\)](#)، [foladi nashta et al \(2022\)](#)، [Rabbani and et al \(2019\)](#) و... همسویی دارد.

بنابراین، مشارکت ذی‌نفعان حیاتی‌ترین نقش را در کارساز بودن، عادلانه و مشروع بودن فرایند برنامه‌ریزی فضایی دارد. در صورتی که ساکنان محلی توانمند نشوند و به طور کامل در تصمیم‌گیری و مالکیت پروژه‌های توسعه گردشگری مشارکت نکنند، گردشگری ارزش‌های خود را بازتاب نخواهد داد و به دنبال آن برون‌دادهای پایدار را تولید نخواهد کرد. با همکاری‌های تنگاتنگ میان ذی‌نفعان به شکل خوشه‌های شبکه این اطمینان وجود دارد تا زیربناهای مناطق و کارکرد خدمات‌دهی، کارایی بیشتری داشته باشند. نتایج تکنیک آراس نیز نشان داد، روستاهای صنوبر و افین، فیروزه، زوارم، قورژد و بیسقفیزن در رتبه‌های اول تا دوم و

۵. فهرست منابع

- Addink, H. (2019). *Good Governance (Concept and Context)*. First Edition: Great Clarendon Street, Oxford, OX2 6DP, United Kingdom, 1-325. [10.1093/oso/9780198841159.001.0001](https://doi.org/10.1093/oso/9780198841159.001.0001)
- Adiyia, B Stoffelen, A Jennes, B, Vanneste, D and Ahebwa, W.M. (2015). Analysing governance in tourism value chains to reshape the tourist bubble in developing countries: the case of cultural tourism in Uganda. *Journal of Ecotourism*, Vol 14, Issue 2, 113-129. [10.1080/14724049.2015.1027211](https://doi.org/10.1080/14724049.2015.1027211)
- Adler, E. (2011). *Spatial Planning in the Coastal Zone of the East Asian Seas Region: Integrating Emerging Issues and Modern Management Approaches*. UNEP and ROAP and COBSEA, Interim Edition, 1-141. <https://www.unep.org/cobsea/resources?%2Fresources=&type=264&title=&page=1>
- Aminian, N and Seyed Naghavi, M. (2018). Presenting Pattern of Good Governance of Tourism in Iran. *Tourism Management Studies*, 13(42), 27-102. <https://doi.org/10.22054/tms.2018.9018> [In Persian].
- Asprogerakas, E and Zachari, V. (2019). The EU territorial cohesion discourse and the spatial planning system in Greece. *European Planning Studies*, 28 (3), 583-603. [10.1080/09654313.2019.1628925](https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1628925)
- Asta, Yaghub. (2016). *Analyzing spatial development patterns of best tourism regions through spatial planning; case-study of Urmia-Salmas region*. MSc Thesis, Faculty of Humanities of Tarbiat Modarres, Supervisor: Zahra Ahmadipour, 1-176. <https://elmnet.ir/doc/10914977-2361> [In Persian].
- Azizi, S, Eftekhari, A. R., Pourtaheri, M, & Sadeghi, H. (2023). Identification of the Effective Components in Spatial Planning of Value Chain Governance of Eco-lodges (Case Study: Iran Territorial Region 9). *Journal of Rural Research*, 13(4), 550-575. [10.22059/JRUR.2022.343433.1744](https://doi.org/10.22059/JRUR.2022.343433.1744) [In Persian].
- Bapiri, J., Ghaderi, E., & Mahmoudzadeh, M. (2022). Developing Sustainable Business Model Framework for Ecologies: Using Meta-synthesis Method. *Journal of Tourism Planning and Development*, 11(40), 161-186. [10.22080/jtpd.2022.21318.3526](https://doi.org/10.22080/jtpd.2022.21318.3526). [In Persian].
- Beaumont, N & Dredge, D. (2010). Local tourism governance: A comparison of three network approaches. *Journal of Sustainable Tourism*, 18 (1), 7-28. [10.1080/09669580903215139](https://doi.org/10.1080/09669580903215139)
- Biswas, A, Jana, A, Arya, K & Ramamritham, K. (2019). A good-governance framework for urban management, *Journal of Urban Management*, 8 (2), 225-236. [10.1016/j.jum.2018.12.009](https://doi.org/10.1016/j.jum.2018.12.009)
- Buhalis, D. (2010). Marketing the competitive destination of the future. *Tourism Management*, 21 (1). [10.1016/S0261-5177\(99\)00095-3](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(99)00095-3)
- Bulatovic, D. (2017). *Ecotourism and Ecolodge Accommodation*. ILIRIA International Review. 2 (2), 247-260. [10.21113/iir.v7i2.331](https://doi.org/10.21113/iir.v7i2.331)
- Casais, B, Fernandes, J & Sarmiento, M. (2020). Tourism innovation through relationship marketing and value co-creation: A study on peer-to-peer online platforms for sharing accommodation. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 42, 51-57. [10.1016/j.jhtm.2019.11.010](https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2019.11.010)
- Cerreta, M, Concilio, G and Monno, V. (2010). *Making Strategies in Spatial Planning (Knowledge and Values)*. Springer Dordrecht Heidelberg London New York, Vol 9, [10.1007/978-90-481-3106-8](https://doi.org/10.1007/978-90-481-3106-8).
- Darvishi, H. (2019). *Pattern presentation of spatial policy making of Rural Regions, Case study: spatial planning three Region*. Ph.D Thesis, University of Shahid Beheshti, Supervisor: Bijan Rahmani and Abdolreza Rokneddin Eftekhari, 1-358. <https://www.sbu.ac.ir/fa/w/darvishi> [In Persian].
- Department for Regional Development Northern Ireland. (2001). *Publications Orderline Corporate Document Services the Studios*, 89 Holy wood Road, 1-266. <https://library2.nics.gov.uk/pdf/dfp/2013/ABSJ.pdf>
- Derlukiewicz, N, Snie'zyk, A. M, Mankowsk, D Dyjakon, A, Minta, S

- &Pilaw, T. (2020). How do Clusters Foster Sustainable Development? An Analysis of EU Policies. *Sustainability*, 12 (4), 1-15. [10.3390/su12041297](https://doi.org/10.3390/su12041297) Ecoclup.com.
- Economic Commission for Latin America and the Caribbean. (2017). Rural industrial policy and strengthening value chains. Economic Commission for Latin America and the Caribbean (ECLAC), ECLAC Books, Editor: Ramon Padilla-Perez 145, Santiago, Economic Commission for Latin America and the Caribbean, 1-236. <https://www.cepal.org/en/publications/4-2074-rural-industrial-policy-and-strengthening-value-chains>
- Eftekhari, A R &Badri, S.A. (2012). *Theory Foundations of the Example Development Pattern of the Village*. First Edition, Tehran: Gilan Governorate. [In Persian].
- Eftekhari, A R, Azimi Amoli, J, Pourtaheri, M and Ahmadypour, Z. (2012). Presentation of an Appropriate Rural Good Governance Model in Iran Case study: Rural Areas of Mazandaran Province in Iran. *Geopolitics Quarterly*, 8(26), 1-28. [In Persian].
- Eftekhari, A R, Khalifeh E, Pourtaheri M, &Rahmani-fazli A. (2016). Analyzing of the spatial planning management's pattern of rural regions in Iran, case study: Rural Development Plans of Tehran Province. *MJSP*, 20 (3), 61-104. [In Persian].
- Ensign, P.C. (2001). Value Chain Analysis and Competitive Advantage. Assessing Strategic Linkages and Interrelationships. *Journal of General Management*. Vol 27, Issue 1, 18-42. [10.1177/030630700102700102](https://doi.org/10.1177/030630700102700102)
- Erdem, B and Tetik, N. (2013). *A new trend in the hotel industry: Ecolodges*. *Studia Univ. Babeş-Bolyai Geogr*, 58, 85-92. <https://www.europub.co.uk/articles/a-new-trend-in-the-hotel-industry-ecolodges-A-131081>
- Fillis, L and Telford, N. (2020). *Handbook of Entrepreneurship and Marketing*. Edward Elgar Pub, 480.978-1785364563. <https://www.elgar.com/shop/gbp/handbook-of-entrepreneurship-and-marketing->
- Foladi nashta, A., Rezvani, M., & Badri, S. A. (2022). Analysis of local governance level in villages of Tonekabon city using TOPSIS method. *Village and Space Sustainable Development*, 3(3), 1-19. https://vssd.birjand.ac.ir/article_2094.html [In Persian].
- Ghazbani, R. (2017). *Developing and validating the pattern of competitiveness of geotourism from the perspective of the beneficiaries*. MSc thesis, Semnan University, Faculty of Tourism, Tourism Management of Marketing, Supervisor: Ali Akbar Amin Bidnti, 1966. [10.22080/JTPD.2022.21318.3526](https://doi.org/10.22080/JTPD.2022.21318.3526) [In Persian].
- Gispert, O.B &Clave, S.A. (2020). Dimensions and models of tourism governance in a tourism system: The experience of Catalonia. *Journal of Destination Marketing & Management*, 17, 1-13. [10.1016/j.jdmm.2020.100465](https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2020.100465)
- Hafeznia, M.R. (2010). *An Introduction to the Research Method in Humanities*. Tehran: Samt. <https://samt.ac.ir/fa/book/1018/> [In Persian].
- Hajjalizadeh, J, Mousavi, A &Zarafshan, A. (2016). An analysis of the correlation between the pattern of Good urban governance and the level of citizen participation. *Geographic Space*, 16(54), 237-260. [In Persian].
- Hassanpour, Mahmoud and Cheraghi, Vida. (2018). *Identify the patterns in the supply chain in the field of tourism industry*. Commission Report: Tourism, Sport Economics and Art Economics, Secretariat of Iranian Specialist Committees, 1-36. <https://otaghiranonline.ir/news/13246/> [In Persian].
- Hawkins, D.E &Calnan L. M.(2009). Comparative Study of the Sustainability of Donor-supported Tourism Clusters in Developing Economies. *Tourism Recreation Research*, 34:3, 269-282. [10.1080/02508281.2009.11081602](https://doi.org/10.1080/02508281.2009.11081602)
- International Monetary Fund. (2020). <https://www.imf.org>.
- Jeong, y. (2020). *Measuring Community-based Tourism Governance*. Ph.D. Thesis, Seoul National University, Department of Forest Sciences, Forest Environmental Science Major, 1-133.

- Jones, P.J.S, Lieberknecht, L.M & Qiu, W. (2016). Marine spatial planning in reality: Introduction to case studies and discussion of Findings. *Marine Policy*, Vol 71, 256-264. [10.1016/j.marpol.2016.04.026](https://doi.org/10.1016/j.marpol.2016.04.026)
- Khalifeh E. (2016). *Pattern presentation of Spatial Planning Management of Rural Regions, Case study: Tehran Province*. Ph.D Thesis, Tarbiat Modares University, Supervisor: Dr.Abdoreza rokn-e-din Eftekhari, 1-402. <https://parseh.modares.ac.ir/thesis/1117428> [In Persian].
- Khodapanah, K. (2022). Identification and Analysis of Influential Factors in Good Rural Governance (Case Study: Ardabil County). *Spatial Planning*, 12(2), 119-126. [10.22108/SPPL.2022.134550.1667](https://doi.org/10.22108/SPPL.2022.134550.1667) [In Persian].
- Koopmans, M.E, Rogge, E, Mettepenningen, E &Knickel, K. (2017). The role of multi-actor governance in aligning farm modernization and sustainable rural development. *Journal of Rural Studies*, 1-11. [10.1016/j.jrurstud.2017.03.012](https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2017.03.012)
- Mafakheri, L., & Ghadermarzi, H. (2021). Evaluation of institutional-organizational structure of tourism business cluster in rural areas (Case study: Central part of Rafsanjan city). *Geographical Engineering of Territory*, 5(2), 245-261. [20.1001.1.25381490.1400.5.10.7.5](https://doi.org/10.1001/1.25381490.1400.5.10.7.5) [In Persian].
- Martinez-Perez, A, Elche, D & Garcia-VillaVerde, P. (2019). From diversity of interorganizational relationships to radical innovation in tourism destination: The The role of knowledge exploration. *Journal of Destination Marketing and Management*, 11(80-88). [10.1016/j.jdmm.2018.12.002](https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2018.12.002)
- Medeiros, E. (2017). From smart growth to European spatial planning: a new paradigm for EU cohesion policy post-2020. *European Planning Studies*, 25 (10), 1856-1875. [10.1080/09654313.2017.1337729](https://doi.org/10.1080/09654313.2017.1337729)
- Miri.M, Sharifzade, M.Sh, Abdollahzadeh, Gh.H &Servestani, A. (2017). *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 4(3), 89-104. [10.22069/JEAD.2017.13541.1275](https://doi.org/10.22069/JEAD.2017.13541.1275) [In Persian].
- Morphet, J. (2011). *Effective Practice in Spatial Planning*. First published: Routledge2 Park Square, Milton Park, Abingdon, Oxon OX14 4RN, 1-291. <https://www.routledge.com/Effective-Practice-in-SpatialPlanning/Morphet/p/book/9780415492829>
- Navruz-zoda, Z. B. (2020). Cluster tools for organizing pilgrimage tourism at the meso level. *ISJ Theoretical & Applied Science*, 04 (84), 365-370. [10.15863/TAS.2020.04.84.64](https://doi.org/10.15863/TAS.2020.04.84.64)
- OECD. (2020). *OECD Tourism Trends and Policies 2020*. OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/6b47b985-en>, 1-384.
- Paolo R. Rivera, J & Gutierrez, E.L.M. (2018). A framework toward sustainable ecotourism value chain in the Philippines. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, Vol 20, Issue 2, 123-142. [10.1080/1528008X.2018.1492495](https://doi.org/10.1080/1528008X.2018.1492495)
- Pomeroy, P, Navy, H, Joan Ferrer, A & Purnomo, A.H. (2017). Linkages and Trust in the Value Chain for Small-scale Aquaculture in Asia. *Journal of the World Aquaculture Society*, 48 (4), 542-554. [10.1111/jwas.12407](https://doi.org/10.1111/jwas.12407)
- Porter, M. (2010). Chapter 4: Value Chain Analysis. Access in <https://shodhganga.inflibnet.ac.in>.
- Pour Azbari, M, Moradi, M, and Momeneh, M. (2017). The Role of Customer Pressure and innovativeness on Sustainable Supply Chain Management and Sustainable Competitive Advantage. *Industrial Management Studies*, 15(47), 121-150. https://jims.atu.ac.ir/article_8119.html [In Persian].
- Pulido-Fernandez, J.I and Pulido-Fernandez, M.L.C. (2017). Proposal for an Indicators System of Tourism Governance at Tourism Destination Level. *Journal of Soc Indic Res*, 1-48. [10.1007/s11205-017-1627-z](https://doi.org/10.1007/s11205-017-1627-z)
- Qian, Ch., Sasaki, N., Shivakoti, G &Zhang, Y. (2016). Effective governance in tourism development – An analysis of local perception in the Huangshan mountain area. *Tourism*

- United Nations Development Programme. (2020). *Annual Report*. 1-47. Access in <https://iran.un.org>.
- United Nations World Tourism Organization. (2020). Annual Report. 1-24. <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284422456>.
- van der Zee, E, Gerrets, A.M & Vanneste, D. (2017). Complexity in the governance of tourism networks: balancing between external pressure and internal expectations. *Journal of Destination Marketing and Management*, 1-20. [10.1016/j.jdmm.2017.07.003](https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2017.07.003)
- Vicol, M., Neilson, J., SophiaHartatri, D.F and Cooper, p. (2018). Upgrading for whom? Relationship coffee, value chain interventions and rural development in Indonesia. *Rural Development*, Vol 110, 26-37. [10.1016/j.worlddev.2018.05.020](https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2018.05.020)
- Vysochan, O, HYK, V & Hrvniv, T. (2021). Attributive-Spatial tourist Clustering of Regions of Ukraine. *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 35(2), 480-489. [10.30892/gtg.35228-675](https://doi.org/10.30892/gtg.35228-675)
- Watabaji, M, Molnar, A & Gellynck, X. (2016). Integrative role of value chain governance: evidence from the malt barley value chain in Ethiopia. *Institute of Brewing & Distilling*, 122 (4), 670-681. [10.1002/jib.378](https://doi.org/10.1002/jib.378)
- Western Australian Planning Commission. (2019). *The Shire of Serpentine Jarrahdale Local Planning Strategy*. Ordinary Council Meeting 19 August, 1-127. <https://www.sjshire.wa.gov.au/assets/Uploads/OCM/OCM-2019/OCM-19-August-2019/10.1.2.4.reduced.pdf>
- World Bank. (2020). Georgia - Beyond Arrivals: Emerging Opportunities for Georgian Firms in Tourism Value Chains (English). Washington, D.C, 1-47. <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports>
- World Tourism Organization. (2018). *UNWTO Tourism Highlights: 2018 Edition*. Madrid, DOI: <https://doi.org/10.18111/9789284419876>.
- Yuzbasioğlu, N & Dogan, O. (2021). Strategic Governance in the Marina Sector in the Context of Marine Tourism Cluster. *Almatourism. Journal of Tourism, Culture and Territorial Development*, 12(23), 59-82. [10.6092/issn.2036-5195/1040](https://doi.org/10.6092/issn.2036-5195/1040)